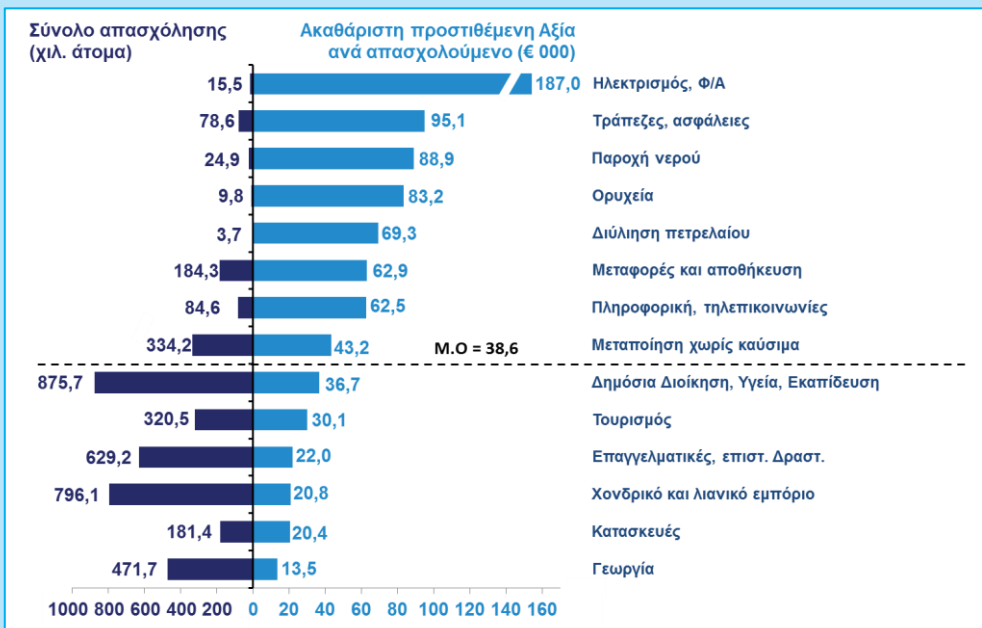

10 προτεραιότητες για την Εθνική Στρατηγική Ανάπτυξης!

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

- Ενόψει της κατάρτισης της εθνικής στρατηγικής ανάπτυξης, ο ΣΕΒ καταθέτει τις 10 μεγαλύτερες προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπισθούν για τη μετάβαση της οικονομίας της χώρας σε ένα νέο παραγωγικό πρότυπο εξωστρεφούς ανάπτυξης. Όπως φαίνεται στο παρακάτω διάγραμμα, εκατομμύρια απασχολούμενων είναι εγκλωβισμένοι σε οικονομικές δραστηριότητες χαμηλής προστιθέμενης αξίας. Το κείμενο διακλύβεται της οικονομικής πολιτικής είναι η διευκόλυνση της μεταφοράς πόρων (εργασίας, κεφαλαίου και τεχνολογίας) από τους παραδοσιακούς στους πιο δυναμικούς κλάδους της οικονομίας, ώστε να αυξηθεί η συνολική παραγωγικότητα της οικονομίας και, ως εκ τούτου, τα εισοδήματα και το γενικότερο επίπεδο κοινωνικής και οικονομικής διαβίωσης. Η αλλαγή αυτή είναι μακροχρόνιου χαρακτήρα. Καθώς ο κόσμος μπαίνει στη λεγόμενη **4η Βιομηχανική Επανάσταση**, που θα αλλάξει άρδην τις σταθερές της εργασίας και της παραγωγής προς απρόβλεπτες εν πολλοίς κατευθύνσεις, απαιτείται μαζική επανεκπαίδευση και επανακατάρτιση του εργατικού δυναμικού και στροφή των επενδυτικών κεφαλαίων από καφετέριες σε δραστηριότητες υψηλής μεταποιητικής εξειδίκευσης και, ακόμη παραπέρα, σε δραστηριότητες τεχνητής νοημοσύνης. Στο πλαίσιο αυτό, μια εθνική στρατηγική ανάπτυξης θα πρέπει να κατευθύνει πόρους και εξειδικεύσεις προς τις νέες δραστηριότητες που φέρνει η ανάπτυξη της τεχνολογίας. Σύμφωνα με τον Μαρξ, οι αλλαγές στην τεχνολογία παίζουν καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση των κοινωνικών σχέσεων. Συνεπώς, η εμμονή της ελληνικής κοινωνίας στη δημοσιούπαλληλία και τα κλειστά επαγγέλματα δεν συνάδουν πλέον με την αναζήτηση ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος στον παγκόσμιο καταμερισμό εργασίας. Αν δεν αλλάξουμε, θα βουλιάξουμε σαν λαός στην παρακμή. Μια εθνική στρατηγική ανάπτυξης πρέπει να αντιμετωπίζει τις προκλήσεις του μέλλοντος και όχι να διαιωνίζει τις στρεβλώσεις του παρελθόντος.
- Η καταναλωτική εμπιστοσύνη υποχώρησε τον Μάρτιο του 2017 σε χαμηλό 3,5 ετών, ενώ ο όγκος των λιανικών πωλήσεων υποχώρησε οριακά τον Ιανουάριο (-0,1%), μετά την πτώση κατά -1% τον Δεκέμβριο 2016, παρουσιάζοντας αποδυνάμωση σε σύγκριση με το τελευταίο τρίμηνο του 2016 (+1,7%). Ταυτόχρονα, οι επιχειρηματικές προσδοκίες βελτιώνονται κυρίως σε κλάδους με εξαγωγικό προσανατολισμό, όπως η βιομηχανία και ο τουρισμός, μετά την εδραίωση καλύτερων αναπτυξιακών προοπτικών στην Ευρωπαϊκή οικονομία, ενώ παραμένουν στάσιμες σε άλλους κλάδους. Οι τάσεις αυτές αντανakλούν την στάση αναμονής που διατηρεί η αγορά για τις προοπτικές της εγχώριας οικονομίας όσο αναβάλλεται η ολοκλήρωση της 2ης αξιολόγησης του προγράμματος προσαρμογής. Οι ληξιπρόθεσμες οφειλές του κράτους αυξήθηκαν και τον Φεβρουάριο (+€250 εκατ.) μετά την αύξηση του Ιανουαρίου (+€261 εκατ.), σε οξεία αντιδιαστολή με το δεύτερο ήμισυ του 2016 όταν οι ληξιπρόθεσμες οφειλές μειώθηκαν κατά 40% περίπου, μετά την ολοκλήρωση της 1ης αξιολόγησης, όταν εκταμιεύθηκαν πόροι που είχε προσδιορισθεί ότι θα χρηματοδοτήσουν την μείωση των ληξιπρόθεσμων οφειλών του δημοσίου.

Σαράντα πέντε μάστοροι κι εξήντα μαθητάδες...

Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία ανά απασχολούμενο και αριθμός απασχολούμενων κατά κλάδο

(Eurostat, Εθνικοί Λογαριασμοί, 2015)

Τομέας Μακροοικονομικής Ανάλυσης και Ευρωπαϊκής Πολιτικής

Μιχάλης Μασουράκης
Chief Economist

E: mmassourakis@sev.org.gr
T: +30 211 500 6104

Μιχάλης Μητσόπουλος
Senior Advisor

E: mmtsopoulos@sev.org.gr
T: +30 211 500 6157

Θανάσης Πρίντσιπας
Associate Advisor

E: printsipas@sev.org.gr
T: +30 211 500 6176

Οι απόψεις στην παρούσα έκθεση είναι των συγγραφέων και όχι απαραίτητα του ΣΕΒ. Ο ΣΕΒ δεν φέρει καμία ευθύνη για την ακρίβεια ή την πληρότητα των πληροφοριών που περιλαμβάνει η έκθεση.

Με την ευγενική χορηγία:

Εθνική στρατηγική ανάπτυξης: Στόχοι και προϋποθέσεις

Η εθνική στρατηγική ανάπτυξης, κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις, μπορεί να παίξει καταλυτικό ρόλο στην ανάπτυξη. Το υπό διαμόρφωση αν και ατελές σχέδιο που είδε το φως της δημοσιότητας με τον τίτλο [Εθνική Στρατηγική Ανάπτυξης 2021 \(ΕΑΣ21\)](#) περιέχει πολλές χρήσιμες προτάσεις και συστάσεις. Ο ΣΕΒ προτίθεται να σχολιάσει ενδελεχώς την εθνική στρατηγική ανάπτυξης όταν ολοκληρωθεί. Με το σημερινό δελτίο, συμβάλουμε στη διαμόρφωση της στρατηγικής με προτάσεις επί των αρχών, που θεωρούμε προϋποθέσεις sine qua non για την επιτυχή ολοκλήρωση του έργου.

Κατ' αρχάς, μια εθνική στρατηγική ανάπτυξης θα πρέπει να καταρτίζεται, όχι μόνο από την κυβέρνηση, αλλά και με τη συνδρομή της ιδιωτικής οικονομίας. Αυτό, όμως δεν είναι προφανές από την μέχρι σήμερα διαδικασία, όπου ο ιδιωτικός τομέας περιορίζεται σε ρόλο κομπάρσου, ή απέχει παντελώς. Συγκεκριμένα, στο 19μελές Αναπτυξιακό Συμβούλιο, το ανώτατο γνωμοδοτικό όργανο του Υπουργείου Οικονομίας για την αναπτυξιακή πολιτική, η κυβέρνηση εκπροσωπείται με 12 μέλη, οι κοινωνικοί εταίροι με 5 μέλη και οι δήμοι / περιφέρειες με 2 μέλη. Μέχρι σήμερα, το Αναπτυξιακό Συμβούλιο δεν έχει συνεδριάσει ποτέ και η ΕΑΣ21 καταρτίζεται ερήμην του. Η ενδεκαμελής Επιστημονική Επιτροπή του Αναπτυξιακού Συμβουλίου, κυρίως εξ ακαδημαϊκών επιλογής του Υπουργού Οικονομίας και προεδρευόμενη από τον επιφανή οικονομολόγο Jan Kregel, [συνεδρίασε για πρώτη φορά στις 27/3/2017](#), χωρίς να εκδοθεί ανακοίνωση που να δίνει το στίγμα της Επιστημονικής Επιτροπής, όσον αφορά σε προτάσεις προτεραιότητες και κατευθύνσεις. Σημειώνεται, επίσης, ότι στην Επιστημονική Επιτροπή δεν συμμετέχουν άνθρωποι της αγοράς, με την εξαίρεση του Mike Romanos, CEO της Microbiotica.

Η ιδιωτική οικονομία είναι αυτή που δημιουργεί την απασχόληση, είναι αυτή που χρηματοδοτεί τις επενδύσεις, είναι αυτή που πληρώνει τους φόρους και συντηρεί τη δημόσια διοίκηση (και που απαιτεί την όσο το δυνατόν αποτελεσματικότερη χρήση των πόρων που της παραχωρούνται), και, είναι αυτή που διασφαλίζει ή όχι την κοινωνική συνοχή, καθώς δημιουργεί τα ανταγωνιστικά ή όχι εισοδήματα και τις καλές ή όχι συνθήκες εργασίας, μέσα από την αύξηση ή μη της παραγωγικότητας των επενδύσεων που κάνει ή δεν κάνει.

Η ΕΑΣ21 επικεντρώνεται σε πέντε (5) κυρίαρχους στόχους πολιτικής «για την οικοδόμηση ενός επιτελικού κοινωνικού κράτους», ό,τι και αν μπορεί να σημαίνει αυτός ο τίτλος. Σε κάθε περίπτωση, οι στόχοι αυτοί αφορούν σε Ανταγωνιστικότητα- Εξαγωγές και Επενδύσεις- Επιχειρηματικότητα (Στόχος 1), Απασχόληση (Στόχος 2), Χρηματοδότηση (Στόχος 3), Δημόσια Διοίκηση (Στόχος 4), Κοινωνική Συνοχή (Στόχος 5). Στην ουσία μόνο ο Στόχος 1 αποτελεί κυρίαρχο στόχο της αναπτυξιακής στρατηγικής, καθώς αναφέρεται στη δραστηριοποίηση του ιδιωτικού τομέα. Όλοι οι άλλοι επί της ουσίας αποτελούν στόχους υποβοηθητικούς του Στόχου 1, στο βαθμό που δεν τον αντιστρατεύονται. Η ιδιωτική οικονομία είναι αυτή που δημιουργεί την απασχόληση, είναι αυτή που χρηματοδοτεί τις επενδύσεις, είναι αυτή που πληρώνει τους φόρους και συντηρεί τη δημόσια διοίκηση (και που απαιτεί την όσο το δυνατόν αποτελεσματικότερη χρήση των πόρων που της παραχωρούνται), και, είναι αυτή που διασφαλίζει ή όχι την κοινωνική συνοχή, καθώς δημιουργεί τα ανταγωνιστικά ή όχι εισοδήματα και τις καλές ή όχι συνθήκες εργασίας, μέσα από την αύξηση ή μη της παραγωγικότητας των επενδύσεων που κάνει ή δεν κάνει. Συνεπώς, οι δημόσιες πολιτικές

θα πρέπει κατά κανόνα να κατευθύνονται στη μεγιστοποίηση της παραγωγικής ικανότητας των ιδιωτικών επιχειρήσεων, διότι μόνο έτσι μεγιστοποιούνται τα φορολογικά έσοδα που χρησιμοποιεί ένα σύγχρονο κράτος για την παραγωγή δημοσίων αγαθών.

Μια σύγχρονη δημόσια διοίκηση απαιτεί ουσιαστικό επαναπροσανατολισμό της διοικητικής μηχανής στη διευκόλυνση των επιχειρήσεων να επιτύχουν τους στόχους τους και να δημιουργήσουν δουλειές και εισοδήματα, μέσω π.χ. μιας στοχευμένης στρατηγικής προμηθειών και εξωτερικών αναθέσεων, τηρουμένων των προδιαγραφών και διασφαλίσεων της νομοθεσίας και των διεθνών πρακτικών, και στην επίτευξη βέλτιστων στόχων αποτελεσματικότητας των δημοσίων δαπανών (καλύτερη ποιότητα κοινωνικών υπηρεσιών με το μικρότερο δυνατό κόστος στους φορολογούμενους).

Οι στόχοι οποιασδήποτε εθνικής αναπτυξιακής στρατηγικής, είναι, συνήθως ευπρόσδεκτοι και επιθυμητοί και στους οποίους δεν μπορεί a priori ο αντικειμενικός παρατηρητής να διαφωνήσει (motherhood is good). Το πρόβλημα δεν είναι τόσο οι στόχοι, όσο τα μέσα με τα οποία επιτυγχάνονται οι στόχοι, διότι στα μέσα μπορεί να κρύβονται τεράστιες αναποτελεσματικότητες, ασυμβατότητες, ασυνέπειες, αδιαφάνειες κ.ο.κ. Για παράδειγμα, κανείς δεν είναι αντίθετος στη **μείωση των κοινωνικών και περιφερειακών ανισοτήτων**. Δεν θα το πετύχουμε, όμως, με την εξουθενωτική φορολόγηση των επιχειρήσεων και της εργασίας μέσω υψηλού μη μισθολογικού κόστους και υψηλής φορολόγησης εταιρικών κερδών, σε βαθμό που να εμποδίζονται είτε οι νόμιμες προσλήψεις, είτε η διακράτηση

εργαζομένων, και να εξωθούνται οι επιχειρήσεις σε πρακτικές αδήλωτης εργασίας και οι εργαζόμενοι σε μετανάστευση στο εξωτερικό. Επίσης κανείς δεν είναι αντίθετος στην **ανάπτυξη του «τρίτου» κοινωνικού ή και συνεταιριστικού τομέα** μεταξύ ιδιωτικού και δημοσίου τομέα που συνδυάζει την παραγωγή με την κοινωνική στόχευση και απασχόληση, εκτός και αν αυτό σημαίνει την οικονομία των κοινωνικά αποκλεισμένων, που διαιωνίζει πολύ μικρά σε μέγεθος και ασθενή χρηματοοικονομικά και επιχειρηματικά σχήματα, εξαρτώμενα από χαριστικές χρηματοδοτήσεις και πελατειακού χαρακτήρα διευθετήσεις.

Και κανείς, δεν μπορεί να είναι αντίθετος στη **ριζική μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης**, εκτός και αν αυτό περιορίζεται μόνο στην ψηφιακή αναπαραγωγή αναποτελεσματικών διαδικασιών και την εφαρμογή εσωστρεφών μηχανισμών κινητικότητας, αξιολόγησης, ανέλιξης (βάσει προσόντων, στόχων και επιτευγμάτων), χωρίς αποκατάσταση του διευθυντικού δικαιώματος και την απεξάρτηση των υπηρεσιών από πολιτικές παρεμβάσεις. Μια σύγχρονη δημόσια διοίκηση απαιτεί ουσιαστικό επαναπροσανατολισμό της διοικητικής μηχανής στη διευκόλυνση των επιχειρήσεων να επιτύχουν τους στόχους τους και να δημιουργήσουν θέσεις εργασίας και εισοδήματα, μέσω π.χ. μιας στοχευμένης στρατηγικής προμηθειών και εξωτερικών αναθέσεων, τηρουμένων των προδιαγραφών και διασφαλίσεων της νομοθεσίας και των διεθνών πρακτικών, και στην επίτευξη βέλτιστων στόχων αποτελεσματικότητας των δημοσίων δαπανών (καλύτερη ποιότητα κοινωνικών υπηρεσιών με το μικρότερο δυνατό κόστος στους φορολογούμενους).

Κανείς, επίσης, δεν μπορεί να διαφωνήσει με την **σταθεροποίηση της ελληνικής οικονομίας**, εάν αυτό σημαίνει ένα κράτος που ζει χωρίς δανεικά (παρά μόνο για την πληρωμή χρεολυσίων) και μια οικονομία που μπορεί να παράγει στο μέγιστο των δυνατοτήτων της χωρίς να εμποδίζεται από την υψηλή φορολογία στις νόμιμες επιχειρήσεις και ένα μη φιλικό προς τον επιχειρηματικότητα θεσμικό πλαίσιο, που βλάπτουν την ανταγωνιστικότητα και δεν αφήνουν τις επιχειρήσεις να καινοτομήσουν και να μεγαλώσουν. Εάν, όμως, η σταθεροποίηση περιλαμβάνει και την

ανάκτηση μέρους τουλάχιστον του απολεσθέντος παραδείσου της περασμένης δεκαετίας που είχε κτισθεί με δανεικά, ώστε να είναι κοινωνικά και πολιτικά αποδεκτή, τότε προφανώς η αναπτυξιακή στρατηγική είναι αυτοαναιρούμενη. Αυτό συμβαίνει διότι η οικονομική πολιτική, για να αποκατασταθούν οι «αδικίες» του παρελθόντος κ.ο.κ., έντονης σπατάλης και μεγέθυνσης της χαμηλής παραγωγικότητας δημόσιου τομέα, αυτοπεριορίζεται σε χαμηλότερους αναπτυξιακούς στόχους συμβατούς με όλο και υψηλότερη φορολόγηση προς αποφυγήν της αναγκαίας περικοπής δαπανών.

Αυτό, όμως, που έχει μεγαλύτερη σημασία, και είναι κάτι που πρέπει να προσφέρει ένα σύγχρονο κράτος, είναι να γεφυρώσει το χάσμα μεταξύ προσφοράς και ζήτησης εξειδικευμένης εργασίας. Αυτό γίνεται μέσα από ένα εκπαιδευτικό σύστημα και ένα σύστημα επαγγελματικής κατάρτισης, που παρέχουν τις εξειδικεύσεις που έχει ανάγκη μια οικονομία που επιδιώκει να είναι προσανατολισμένη προς εξωστρεφείς δραστηριότητες υψηλής προστιθέμενης αξίας.

Κανείς, τέλος, δεν μπορεί να διαφωνήσει με τον στόχο **μείωσης της ανεργίας και αποκατάστασης συνθηκών πλήρους απασχόλησης**. Η υψηλή και παρατεταμένη ανεργία ταυτίζεται με την απώλεια παραγωγής ιδιωτικού προϊόντος και στερεί την οικονομία από πρόσθετα εισοδήματα, φορολογικά έσοδα, ασφαλιστικές εισφορές, εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό που μεταναστεύει κ.ο.κ. Η ανεργία, όμως, δεν μειώνεται παρά μόνο με τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και την προώθηση εξαγωγών και επενδύσεων μέσα από ένα φιλικό προς την επιχειρηματικότητα περιβάλλον. Αυτό δεν σημαίνει, βεβαίως, ότι, βραχυπρόθεσμα και σε μεταβατικές περιόδους, οι ενεργές πολιτικές μείωσης

της ανεργίας δεν έχουν ρόλο να παίξουν. Αυτό, όμως, που έχει μεγαλύτερη σημασία, και είναι κάτι που πρέπει να προσφέρει ένα σύγχρονο κράτος, είναι να γεφυρώσει το χάσμα μεταξύ προσφοράς και ζήτησης εξειδικευμένης εργασίας. Αυτό γίνεται μέσα από ένα εκπαιδευτικό σύστημα και ένα σύστημα επαγγελματικής κατάρτισης, που παρέχουν τις εξειδικεύσεις που έχει ανάγκη μια οικονομία που επιδιώκει να είναι προσανατολισμένη προς εξωστρεφείς δραστηριότητες υψηλής προστιθέμενης αξίας. Η ανάγκη είναι πιο επιτακτική ιδίως σήμερα που η πρόοδος της τεχνολογίας στον τομέα της τεχνητής νοημοσύνης υπόσχεται να ανατρέψει πλήρως τις σταθερές της εργασίας. Και αυτά έχουν ιδιαίτερη σημασία όταν η κυρίαρχη διαπίστωση σήμερα είναι ότι το μέλλον βρίσκεται στην οικονομία της γνώσης.

Δεν χωρεί αμφιβολία ότι επιμέρους στοχευμένες κυβερνητικές δράσεις για την **προσέλκυση ξένων άμεσων επενδύσεων, την αναβάθμιση της Έρευνας και Ανάπτυξης και της Καινοτομίας, την τόνωση του ανταγωνισμού, την προώθηση της εξωστρέφειας και των εξαγωγών, την αδειοδότηση των επιχειρήσεων, την αξιοποίηση της δημόσιας ακίνητης περιουσίας και τέλος τη βελτίωση του χωρικού σχεδιασμού**, μπορούν in abstracto να συμβάλλουν, και να δώσουν ώθηση στις επενδύσεις και την ανάπτυξη. Οι διαδικασίες αυτές μπορούν, γενικότερα, να συμβάλλουν και στην ανάδειξη ενός νέου προτύπου οικονομικής ανάπτυξης, προσανατολισμένου στην παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας και την αύξηση της απασχόλησης. Για να εστιάσει όμως η επιχειρηματική τάξη σε επενδύσεις, στο πλαίσιο του νέου αυτού προτύπου, δηλαδή μέσα από το πρίσμα της εξωστρέφειας, της καινοτομίας και της ανταγωνιστικότητας, αυτό που απαιτείται πάνω απ' όλα είναι η βελτίωση της δυναμικής σχετικής κερδοφορίας των κλάδων που παράγουν διεθνώς εμπορεύσιμα αγαθά. Αυτό, όμως, δεν επιτυγχάνεται με επικλήσεις στην αλλαγή επιχειρηματικής κουλτούρας και προτεραιοτήτων, αλλά με διαρθρωτικές αλλαγές που βελτιώνουν την ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας, δηλαδή την κερδοφορία των διεθνώς εμπορεύσιμων αγαθών. Και η τελευταία βελτιώνεται

όταν πάψουν να προστατεύονται οι παραδοσιακοί και χαμηλής παραγωγικότητας κλάδοι μέσω, μεταξύ άλλων, των δημοσιονομικών ελλειμμάτων που τροφοδοτούν τεχνητά τη ζήτηση, της φοροδιαφυγής, των περιορισμών στον εγχώριο ανταγωνισμό και της υπερφορολόγησης των δυναμικών και υψηλής παραγωγικότητας επιχειρήσεων και των εργαζομένων σε αυτές. Όλα αυτά συντηρούν χιλιάδες μικρές επιχειρήσεις και επαγγελματίες, χωρίς προοπτική τεχνολογικής αναβάθμισης της λειτουργίας τους, και, ένα τεράστιο κράτος περιορισμένης αποτελεσματικότητας και χαμηλής ποιότητας υπηρεσιών.

Για να εστιάσει όμως η επιχειρηματική τάξη σε επενδύσεις, στο πλαίσιο του νέου αυτού προτύπου, δηλαδή μέσα από το πρίσμα της εξωστρέφειας, της καινοτομίας και της ανταγωνιστικότητας, αυτό που απαιτείται πάνω απ' όλα είναι η βελτίωση της δυνητικής σχετικής κερδοφορίας των κλάδων που παράγουν διεθνώς εμπορεύσιμα αγαθά. Αυτό, όμως, δεν επιτυγχάνεται με επικλήσεις στην αλλαγή επιχειρηματικής κουλτούρας και προτεραιοτήτων, αλλά με διαρθρωτικές αλλαγές που βελτιώνουν την ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας, δηλαδή την κερδοφορία των διεθνώς εμπορεύσιμων αγαθών.

Η ΕΑΣ21, μαζί με το Μακροπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής (ΜΠΔΣ) 2017-2021 και το ΕΣΠΑ 2014-2020, αποτελούν ένα ενιαίο πλαίσιο προγραμματισμού αναπτυξιακής πολιτικής, στην οποία το Αναπτυξιακό Συμβούλιο, σε συνεργασία με το Υπουργείο Οικονομίας, θα διαδραματίσει κεντρικό ρόλο. Ειδικότερα, το ΜΠΔΣ διασφαλίζει την δημοσιονομική βιωσιμότητα, την

χρηματοπιστωτική σταθερότητα και την εφαρμογή διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, και το ΕΣΠΑ 2014-2020 στοχεύει στην αναβάθμιση του παραγωγικού και κοινωνικού ιστού και τη δημιουργία και διατήρηση βιώσιμων θέσεων απασχόλησης, έχοντας ως αιχμή την εξωστρέφει, καινοτόμο και ανταγωνιστική επιχειρηματικότητα με ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και των αρχών της αειφόρου ανάπτυξης. Στο πλαίσιο αυτό, η αλλαγή του παραγωγικού προτύπου και η μετατόπιση προς την οικονομία της γνώσης επιβάλλει την **διατήρηση στη χώρα του εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού, που είναι το βασικό συγκριτικό πλεονέκτημα της ελληνικής οικονομίας**. Κανείς δεν αμφιβάλλει ότι η έμφαση στην αναπτυξιακή πολιτική θα πρέπει να δοθεί στην αύξηση της απασχόλησης, ώστε να μειωθεί η ανεργία και να σταματήσει η αιμορραγία της μετανάστευσης. Και κανείς δεν αμφιβάλλει ότι η εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων, οι ιδιωτικοποιήσεις, η προσέλκυση των ξένων άμεσων επενδύσεων, η βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος κ.ο.κ. μπορούν να συμβάλλουν προς αυτή την κατεύθυνση. Αυτό όμως, για το οποίο υπάρχει έντονη αμφισβήτηση είναι κατά πόσον το κύριο βάρος για την αύξηση της απασχόλησης θα πρέπει να φέρει ένα πρόγραμμα κοινωφελούς εργασίας!

Το ΜΠΔΣ 2017-2021, όπως θα διαμορφωθεί μετά την ολοκλήρωση της 2ης αξιολόγησης, θεωρείται ως το σενάριο βάσης που αντανάκλα την εφαρμογή του πλέγματος των παρεμβάσεων που εμπεριέχονται στην ΕΑΣ21. Η προβλεπόμενη μείωση της ανεργίας κατά 6 π.μ. σε εθνικολογιστική βάση μέχρι το 2021, δεν θεωρείται ικανοποιητική από τις ελληνικές αρχές. Έτσι, εξειδικεύθηκαν δυο πρόσθετα σενάρια ανάπτυξης. Το πρώτο περιλαμβάνει μια αύξηση των ξένων άμεσων επενδύσεων κατά €4,3 δισ. μέχρι το 2021, πέραν των όσων προβλέπονται στο σενάριο βάσης, που θέτουν την οικονομία σε μια υψηλότερη τροχιά ανάπτυξης (από 2,4% μέσο ετήσιο ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ μέχρι το 2021 σε 3%) και μειώνουν την ανεργία κατά 2 π.μ. περισσότερο, πέραν των 6 π.μ. του σεναρίου βάσης στην ίδια περίοδο, δηλαδή κατά 8 π.μ. Το **δεύτερο σενάριο είναι ένα πρόγραμμα κοινωφελούς εργασίας** που οδηγεί σε πτώση της ανεργίας κατά 6

π.μ., αλλά πολύ ταχύτερα από το προηγούμενο σενάριο, αν και οι νέες θέσεις εργασίας δεν έχουν μόνιμο χαρακτήρα, καθώς το πρόγραμμα έχει αντικυκλικό χαρακτήρα, μέχρι η οικονομία να επανέλθει στην κανονικότητα. Αντικυκλικές πολιτικές μπορούν να αυξήσουν τη συνολική ζήτηση μόνο υπό προϋποθέσεις μη ισχύος του θεωρήματος της Ρικαρντιανής ισοδυναμίας, σύμφωνα με το οποίο η αύξηση του δημοσιονομικού ελλείματος (δηλαδή του κρατικού δανεισμού) δεν οδηγεί σε αύξηση της συνολικής ζήτησης, αλλά μάλλον σε αύξηση της ιδιωτικής αποταμίευσης για να πληρωθούν οι φόροι που, αργά ή γρήγορα, θα επιβληθούν για να αποπληρωθεί ο δανεισμός στο μέλλον. Κάτι που ζούμε σήμερα, με τον πιο δραματικό τρόπο, καθώς προσπαθούμε με τα Μνημόνια να αντιστρέψουμε τις επιπτώσεις των υπερβολών της περασμένης δεκαετίας όταν ζούσαμε με δανεικά, χωρίς να φροντίζουμε να μεταρρυθμίσουμε το κράτος και την οικονομία μας.

Το πρόγραμμα αυτό εγγυημένης απασχόλησης θα αφορά δυναμικά στην πρόσληψη 200.000 ανέργων ατόμων με €586 τον μήνα (σε μια περίοδο 3 ετών) για απασχόληση σε δημόσιες υποδομές, περιβαλλοντικές παρεμβάσεις, παροχή κοινωνικών υπηρεσιών, εκπαιδευτικά και πολιτιστικά προγράμματα κ.ο.κ., με συνολικό κόστος €3 δισ. Το πρόγραμμα δεν θα έχει επιδοματικό, αλλά ανταποδοτικό, χαρακτήρα (μισθός για συγκεκριμένο έργο). Το κόστος αυτό επιμερίζεται σε μισθούς (μεικτά €1,4 δισ. = 200.000 άτομα X €586 το μήνα X 12 μήνες και καθαρά €1,2 δισ. = €1,4 δισ. - €232 εκατ. εισφορές εργαζομένων), συν €386 εκατ. εργοδοτικές εισφορές, συν € 1,1 δισ. ενδιάμεση ανάλωση (δηλαδή χρήση άλλων εισροών, πέραν της εργασίας, για να παραχθεί το προϊόν της κοινωφελούς υπηρεσίας, π.χ. χρώμα για το βάψιμο ενός σχολείου), συν, τέλος, €60 εκατ. σε διοικητικά έξοδα. Οι εμπνευστές του προγράμματος θεωρούν ότι το καθαρό κόστος στον προϋπολογισμό θα είναι μειωμένο κατά 60%, εξαιτίας των αυξήσεων των φορολογικών εσόδων και των εισφορών που θα προκύψουν από την αύξηση της συνολικής απασχόλησης στην οικονομία (200.000 άμεσα + 62.268 έμμεσα), που υπολογίζονται σε €1,8 δισ. (1.8/3 = 60%). Βεβαίως, η εξαίρεση των ασφαλιστικών

εισφορών που θα εισρεύσουν στο δημόσιο ταμείο από το κόστος αφού πρώτα έχουν πληρωθεί από τον κρατικό κορβανά, συνιστά υπέρβαση που ακόμη και το κείμενο αναγνωρίζει, περιορίζοντας την ανάκτηση του κόστους στο 40%, με την καθαρή επιβάρυνση να ανέρχεται σε €1,2 δισ. (1.2/3 = 40%). Σύμφωνα με δημοσιεύματα του τύπου, η κυβέρνηση προσδοκά χρηματοδοτική συμμετοχή από την Παγκόσμια Τράπεζα που, υπό προϋποθέσεις, όντως συνεισφέρει μέρος του κόστους του προγράμματος.

Αυτό όμως, για το οποίο υπάρχει έντονη αμφισβήτηση είναι κατά πόσον το κύριο βάρος για την αύξηση της απασχόλησης θα πρέπει να φέρει ένα πρόγραμμα κοινωφελούς εργασίας!

Τίθενται **δύο ζητήματα που αφορούν στο πρόγραμμα εγγυημένης απασχόλησης, το ένα αισθητικής φύσεως και το άλλο ουσίας**. Δεν είναι δυνατόν το ΕΑΣ21 να θέτει ως κυρίαρχο στόχο της αναπτυξιακής στρατηγικής την μετατόπιση προς την οικονομία της γνώσης, και να δίδει έμφαση στο εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό και τη μείωση της ανεργίας για να ανασχεθεί η μετανάστευση, η υπογεννητικότητα κ.λ.π., και, ταυτόχρονα, για την επίτευξη του στόχου αυτού, μεταξύ άλλων, να προβλέπει, πέραν της προσέλκυσης επενδύσεων στην Ελλάδα από το εξωτερικό, και την άμεση μείωση της ανεργίας μέσω ενός προγράμματος κοινωφελούς εργασίας! Ένα τέτοιο πρόγραμμα, υπό κανονικές συνθήκες, δεν προσφέρεται για νέους, παρά μάλλον για μακροχρόνια ανέργους, έτσι ώστε να ενισχυθούν άνεργοι που δεν λαμβάνουν πλέον επίδομα ανεργίας. Οι νέοι θέλουν δουλειές σταθερές και καλοπληρωμένες για να μείνουν στη χώρα μας και να φτιάξουν οικογένειες. Και, τέτοιες, δουλειές δεν δημιουργούνται παρά μόνο μέσω ιδιωτικών επενδύσεων. Η πρόβλεψη για την πληρωμή των απασχολούμενων με τον κατώτατο μισθό (€586), μπορεί να τους διασφαλίσει κάποιο επίπεδο

διαβίωσης, αλλά με την αμοιβή στο επίπεδο του κατώτατου μισθού, υψηλότερη από το μισθό που προσφέρεται στην αγορά μερικής, αδήλωτης και τσάμπα εργασίας, μάλλον δεν ικανοποιείται το κριτήριο μη κανιβαλισμού της ιδιωτικής αγοράς εργασίας. Μπορεί δηλαδή το πρόγραμμα αυτό απλώς να προκαλέσει μετατόπιση ήδη απασχολούμενων (κυρίως νέων) στον ιδιωτικό τομέα στις νέες καλύτερα αμειβόμενες, και μάλιστα τριετούς διάρκειας, θέσεις του προγράμματος κοινωφελούς εργασίας. Σε τελική ανάλυση, η ανεργία θα μειωθεί διότι νέοι άνεργοι θα πάρουν τις θέσεις αυτών που μετακινήθηκαν στις θέσεις κοινωφελούς εργασίας. Και αν, βεβαίως, επιλεγούν μόνο μακροχρόνια άνεργοι (κυρίως μεσήλικες), δεν εξυπηρετείται ο σκοπός του προγράμματος να μείνουν οι νέοι στη χώρα μας.

Και, βεβαίως, υπάρχει και ένα ακόμη πιο ουσιαστικό ζήτημα. Γιατί 200.000 θέσεις εργασίας και όχι 400.000 θέσεις εργασίας; Και γιατί όχι, να μην εξαλειφθούν όλοι οι άνεργοι; Με τη μέθοδο των τριών, εάν για 262.000 (200.000 άμεσες και 62.000 έμμεσες) θέσεις εργασίας το κόστος είναι €1,2 δισ., τότε όλοι οι άνεργοι (1.100.000 άτομα) μπορούν να απορροφηθούν με €5 δισ. ή €1,7 δισ. τον χρόνο. Και, βεβαίως, το κόστος είναι ακόμη μικρότερο, εάν συνυπολογισθεί το όφελος για τον προϋπολογισμό των αντίστοιχων περικοπών (που θα επιτρέψει η εφαρμογή του προγράμματος) σε πληρωμές του κοινωνικού εισοδήματος αλληλεγγύης, και των επιδομάτων ανεργίας, κοινωνικής πρόνοιας κ.λ.π., που ανέρχονται σε €7,5 δισ. το χρόνο περίπου. Από αυτά, €1,6 δισ. ξοδεύονται μόνο σε επιδόματα ανεργίας, προγράμματα απασχόλησης και λοιπές προνοιακές παροχές ΟΑΕΔ. Τα μεγέθη που παρατίθενται είναι ενδεικτικά, λοιπόν, της αναποτελεσματικότητας των δημοσίων δαπανών για τη στήριξη της απασχόλησης, αφού τα κονδύλια του ΟΑΕΔ είναι αρκετά σε ετήσια βάση για να στηρίξουν την άμεση πρόσληψη τουλάχιστον 367.000 (δηλαδή 1.100.000/3) ανέργων σε θέσεις κοινωφελούς εργασίας, στόχος που δεν επιτυγχάνεται ούτε κατά προσέγγιση με τα τρέχοντα προγράμματα του ΟΑΕΔ.

Δεν είναι δυνατόν το ΕΑΣ21 να θέτει ως κυρίαρχο στόχο της αναπτυξιακής στρατηγικής την μετατόπιση προς την οικονομία της γνώσης, και να δίδει έμφαση στο εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό και τη μείωση της ανεργίας για να ανασχεθεί η μετανάστευση, η υπογεννητικότητα κ.λ.π., και, ταυτόχρονα, για την επίτευξη του στόχου αυτού, μεταξύ άλλων, να προβλέπει, πέραν της προσέλκυσης επενδύσεων στην Ελλάδα από το εξωτερικό, και την άμεση μείωση της ανεργίας μέσω ενός προγράμματος κοινωφελούς εργασίας!

Η βασική αδυναμία στη συλλογιστική αυτού του είδους είναι ότι οι θέσεις εργασίας υπάρχουν όσο διατηρείται το πρόγραμμα και η χρηματοδότησή του. Συνεπώς, το πρόγραμμα εγγυημένης απασχόλησης δεν μπορεί να υποκαταστήσει τις αποφάσεις κόστους- οφέλους που πρέπει να ληφθούν στην ιδιωτική οικονομία για να δημιουργηθούν μόνιμες, και όχι προσωρινές, θέσεις εργασίας στον ιδιωτικό τομέα, μέσω επενδύσεων σε κερδοφόρες δραστηριότητες, που παράγουν προϊόντα για τα οποία υπάρχει ζήτηση. Και, βεβαίως, η κοινωνία δεν έχει απεριόριστη ικανότητα απορρόφησης δημοσίων αγαθών που παράγονται μέσω κοινωφελούς εργασίας, ιδίως διότι τα αγαθά αυτά δεν μπαίνουν στο καλάθι του νοικοκυριού. Και, βεβαίως, όλοι γνωρίζουμε πόσα χρόνια πήρε, και με τι κόστος για την κοινωνία, η μετάβαση των πρώην σοσιαλιστικών χωρών της Ανατολικής Ευρώπης σε οικονομίες της αγοράς, και σε ένα νέο ΑΕΠ παραγωγής και εισοδημάτων που να έχουν αντίκρισμα στην κατανάλωση!

Αυτό που είναι σημαντικό για την εξωστρέφεια είναι να προσελκύσουμε στη χώρα μεγάλες ανταγωνιστικές διεθνώς επιχειρήσεις, ώστε σταδιακά να δράσουν ως καταλύτες για την προαγωγή των εξωστρεφών δυνατοτήτων άλλων μικρότερων επιχειρήσεων.

Κλείνοντας, παρουσιάζονται οι 10 μεγαλύτερες προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπιστούν στο πλαίσιο κατάρτισης μια εθνικής στρατηγικής ανάπτυξης:

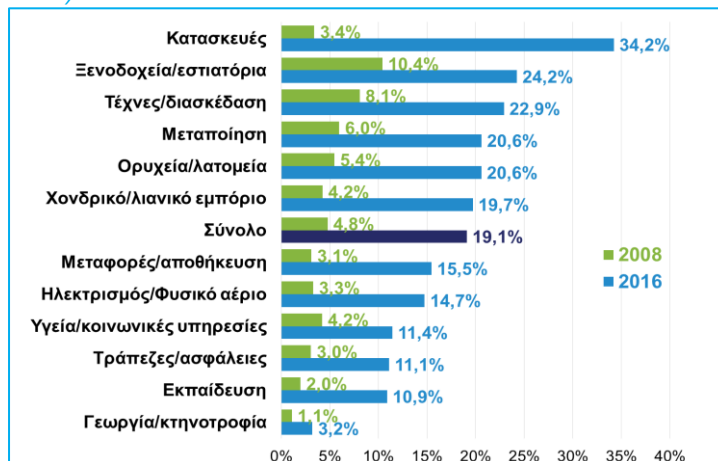
1. Μείωση της ανεργίας

Στο διάγραμμα Δ01, Δ02, Δ03 παρουσιάζονται τα κλαδικά ποσοστά ανεργίας (2018 και 2016), και η μεταβολή της απασχόλησης σε κλαδικό επίπεδο την τελευταία οκταετία (2008-2016). Είναι προφανής η επίδραση της κρίσης στον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας, και ιδίως τις κατασκευές, και η αντίστοιχη προστασία της απασχόλησης σε κλάδους τους οποίους έχει συμμετοχή ο δημόσιος τομέας ή δεν έχουν επηρεασθεί όσο άλλοι κλάδοι λόγω σχετικά αυξημένης ζήτησης (μεταφορά και αποθήκευση). Είναι χαρακτηριστική η πορεία του τουρισμού που το ποσοστό ανεργίας παραμένει υψηλό (λόγω της σχετικής αδυναμίας επέκτασης της τουριστικής περιόδου πέραν του καλοκαιριού), ενώ, ταυτόχρονα είναι ο μόνος κλάδος που έχει να επιδείξει θετική αύξηση της απασχόλησης λόγω της μεγάλης αύξησης του τουριστικού ρεύματος προς την Ελλάδα κυρίως ως αποτέλεσμα γεωπολιτικών εξελίξεων.

Σημειώνεται, ότι ένα μεγάλο ποσοστό της ανεργίας είναι οι μακροχρόνια άνεργοι άνω των 12 μηνών (72% ανέργων), με το υπόλοιπο 28% να είναι οι άνεργοι κάτω των 12 μηνών. Ένα άλλο σημαντικό τμήμα της ανεργίας είναι οι νέοι άνεργοι που ψάχνουν για δουλειά, αλλά δεν έχουν δουλέψει ποτέ (20% των ανέργων), χωρίς να γνωρίζουμε πόσοι είναι νέοι άνεργοι για πάνω από 12 μήνες. Η συνολική ανεργία

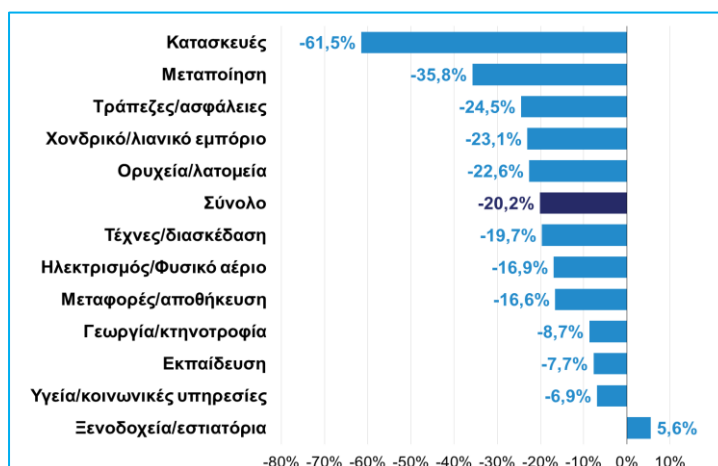
αποκλιμακώνεται εξαιρετικά αργά από τις αρχές του 2014, με όσους παραμένουν άνεργοι για κάτω από 12 μήνες να αυξάνουν, καθώς βελτιώνονται οι προοπτικές απασχόλησης στην οικονομία. Το απόθεμα νέων ανέργων μειώνεται ελαφρά, καθώς όσοι μπαίνουν στην αγορά εργασίας ως άνεργοι είναι λιγότεροι απ' αυτούς που βρίσκουν δουλειά. Σε κάθε περίπτωση, η μείωση των νέων ανέργων, αλλά και η ταχύτερη μείωση των μακροχρόνιων ανέργων, αντιπροσωπεύουν από τις δυσκολότερες δράσεις που έχει να αντιμετωπίσει η αναπτυξιακή στρατηγική.

Δ01: Ποσοστά ανεργίας κατά κλάδο*, επιλεγμένοι κλάδοι (ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Β' 3μηνο 2016)

* Άνεργοι που είχαν εργαστεί στο παρελθόν κατά κλάδο προς εργατικό δυναμικό κατά κλάδο (άνεργοι που είχαν εργαστεί στο παρελθόν + απασχολούμενοι). Το σύνολο αφορά σε όλη την οικονομία και προκύπτει από τον αριθμό των ανέργων που είχαν εργαστεί στο παρελθόν (873,6 χιλ. το Β' 3μηνο του 2016). Η διαφορά του ποσοστού αυτού (19,1%) από το συνολικό ποσοστό ανεργίας (23,1%) αφορά στους νέους ανέργους (που δεν έχουν εργαστεί στο παρελθόν).

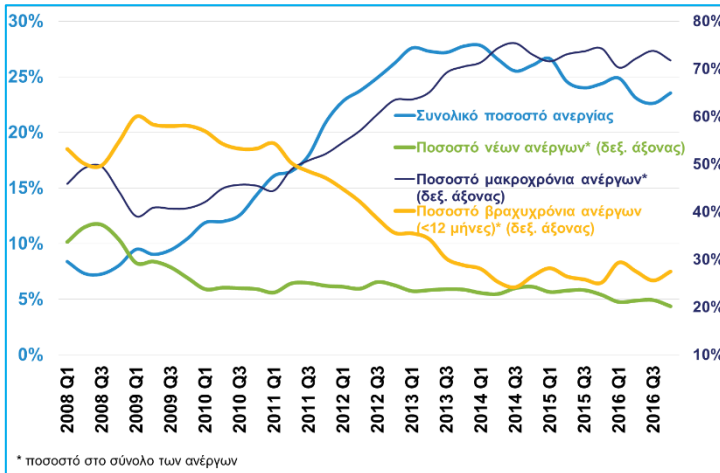
Δ02: Μεταβολή απασχόλησης κατά κλάδο 2008 – 2016 (ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Β' 3μηνο 2008 και Β' 3μηνο 2016)

Δ03: Συνολικό ποσοστό ανεργίας, ποσοστό μακροχρόνια ανέργων και νέων ανέργων
(ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Δ' 3μηνο 2016)

Οποιαδήποτε στήριξη κλάδων με οριζόντια μέτρα θα πρέπει να επικεντρωθεί στην άρση προβλημάτων των κλάδων που έχουν μεγαλύτερες δυνατότητες για επενδύσεις.

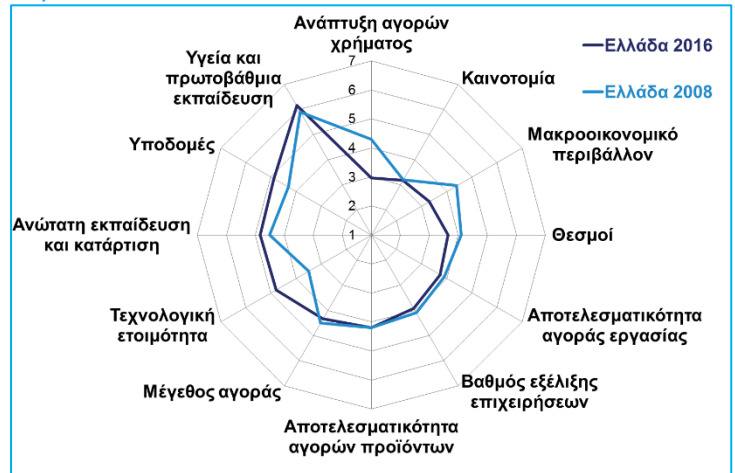
2. Μεταρρυθμίσεις φιλικές προς το επιχειρείν

Στα διαγράμματα Δ04, Δ05 και Δ06 παρατίθενται στοιχεία ελκυστικότητας της χώρας μας στο επιχειρείν. Σε σχέση με το παρελθόν, έχουν μειωθεί η γραφειοκρατία, η διαφθορά, και οι στρεβλώσεις στην αγορά εργασίας, ενώ έχουν αυξηθεί οι δυσκολίες χρηματοδότησης, το φορολογικό βάρος και η πολιτική αστάθεια. Στους δείκτες ανταγωνιστικότητας, η χώρα μας υστερεί σχεδόν παντού σε σχέση με τον μέσο όρο της ΕΕ-28, με την απόσταση που μας χωρίζει από τη βέλτιστη πρακτική (την Ολλανδία) να είναι αρκετά μεγάλη. Όλα αυτά πρέπει να ληφθούν υπόψη στην προέκταση ξένων επενδύσεων. Και θα ήταν σκόπιμο να υπάρχουν ειδικές δράσεις στην εθνική αναπτυξιακή στρατηγική για να γεφυρωθεί το χάσμα που μας χωρίζει σε εξειδικευμένες πρακτικές σε κάθε μεγάλη κατηγορία υστέρησης.

Δ04: Τα μεγαλύτερα εμπόδια στο επιχειρείν
(World Economic Forum, Global Competitiveness Report 2016 - 2017)

Δ05: Πυλώνες ανταγωνιστικότητας: Ελλάδα 2008 και 2016
(World Economic Forum, Global Competitiveness Report 2016 - 2017)

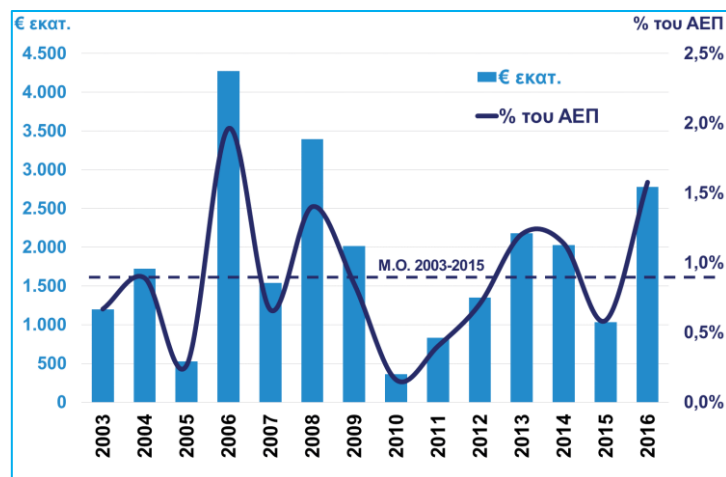
Δ06 Πυλώνες ανταγωνιστικότητας: Ελλάδα και ΕΕ-28 2016
(World Economic Forum, Global Competitiveness Report 2016 - 2017, βαθμολογία στην κλίμακα 1 έως 7 όπου 1=χειρότερο και 7=καλύτερο)

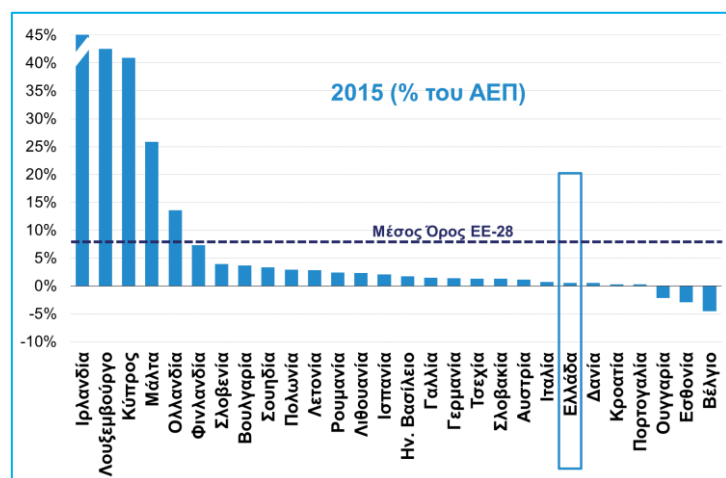

Στόχος εδώ πρέπει να είναι η κατάργηση όλων των ρυθμίσεων και πρακτικών που ευνοούν την μικρή μεγέθους επιχειρηματικότητα, στο βαθμό που εμποδίζουν μικρές επιχειρήσεις να μεγαλώσουν (καμία ανοχή στη φοροδιαφυγή, όχι στην υπερφορολόγηση, και όχι στα εμπόδια στον ανταγωνισμό).

Δ07: Ξένες άμεσες επενδύσεις 2003 - 2016
(Τράπεζα της Ελλάδος, 2016)

Δ08: Ξένες άμεσες επενδύσεις ως ποσοστό του ΑΕΠ
(Παγκόσμια Τράπεζα, 2015)

3. Προσέλκυση ξένων άμεσων επενδύσεων

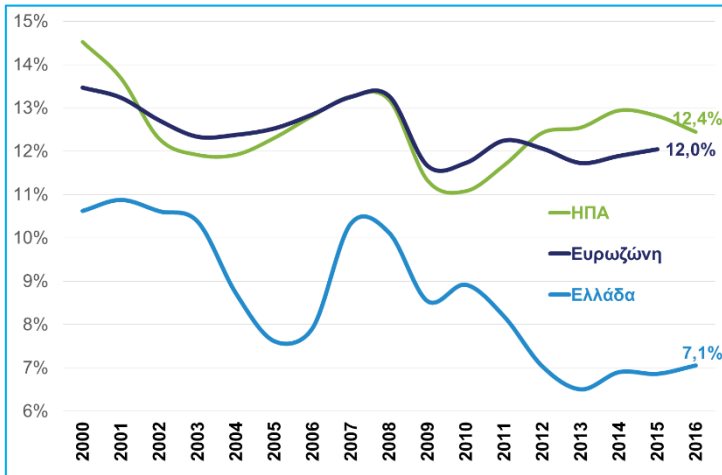
Στο διάγραμμα Δ07 και Δ08, παρουσιάζεται η εξέλιξη των ξένων άμεσων επενδύσεων. Η Ελλάδα, από εντάξεως στην Ευρωζώνη, δεν έχει υπερβεί ποτέ το 2,3% του ΑΕΠ, όταν το 2016 ανήλθε σε 1,5% του ΑΕΠ και όταν ο μέσος όρος στην ΕΕ-28 είναι 8% του ΑΕΠ (2015). Η Ελλάδα βασικά είναι εκτός του πεδίου ορατότητας των διεθνών επενδυτών και η προσπάθεια που απαιτείται για την προσέλκυση ξένων επενδύσεων θα είναι τιτάνια.

4. Ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των επενδύσεων

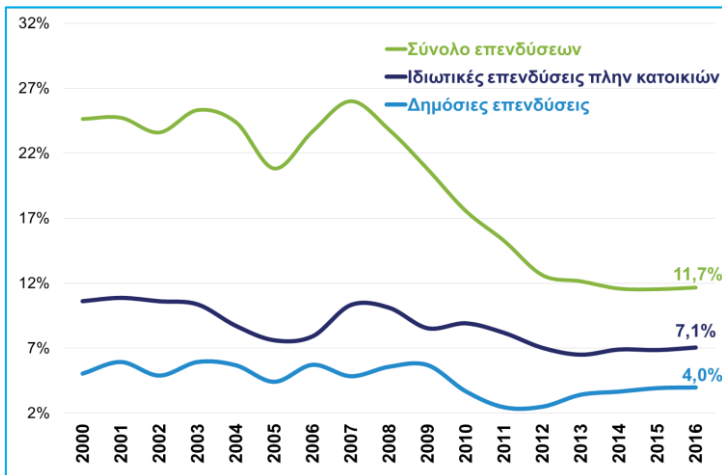
Στα διαγράμματα Δ09, Δ10 και Δ11 παρουσιάζονται οι επενδύσεις ως ποσοστό του ΑΕΠ καθώς και η εξέλιξη του καθαρού αποθέματος κεφαλαίου ως % του ΑΕΠ, στην Ελλάδα, τις ΗΠΑ και την ΕΕ-28. Είναι εμφανές ότι οι επενδύσεις πλην κατοικιών στην Ελλάδα είναι περίπου 5 ποσοστιαίες μονάδες μικρότερες απ' ό,τι στις άλλες περιοχές του κόσμου, με τη διαφορά αυτή να είναι αρκετά μικρότερη στα προ κρίσεως χρόνια, αλλά και πάλι να απέχει σημαντικά από τις επενδύσεις στις άλλες δυο περιοχές. Στο διάγραμμα Δ10 φαίνεται επίσης, ότι οι κατοικίες έπαιζαν στο παρελθόν μεγάλο ρόλο στη διαμόρφωση των συνολικών επενδύσεων, με τις δημόσιες επενδύσεις να αποτελούν διαχρονικά το 40% έως 50% του συνόλου των ιδιωτικών επενδύσεων πλην κατοικιών. Η σύνθεση αυτή των επενδύσεων αποτυπώνεται και στο λόγο του καθαρού αποθέματος κεφαλαίου προς ΑΕΠ, (πόσο ΑΕΠ δημιουργείται από 1 μονάδα κεφαλαίου) που είναι εξαιρετικά υψηλό (χαμηλή παραγωγικότητα) στην Ελλάδα, με την Ευρώπη να ακολουθεί, και τις ΗΠΑ να εμφανίζονται ως η πιο παραγωγική οικονομία. Τα στοιχεία αυτά συνηγορούν σε ανάληψη επενδυτικών πρωτοβουλιών μεγάλων σε μέγεθος και προσδοκώμενη κερδοφορία, από εταιρίες διεθνώς ανταγωνιστικές και, ει δυνατόν, ηγέτες στην παγκόσμια οικονομία.

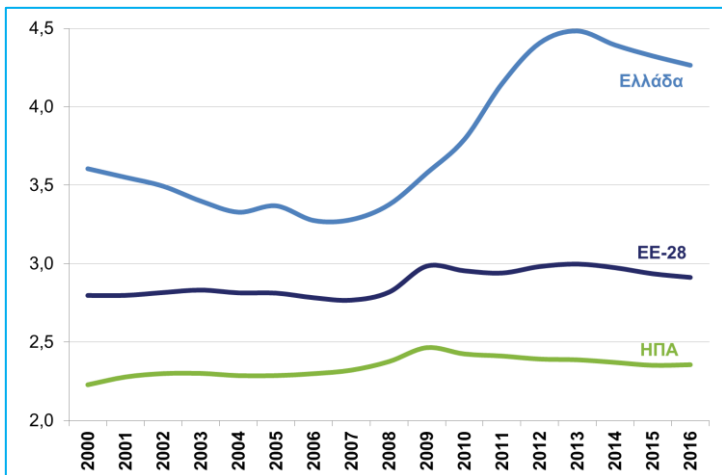
Δ09: Ιδιωτικές επενδύσεις πλην κατοικιών ως ποσοστό του ΑΕΠ (AMECO, 2016)

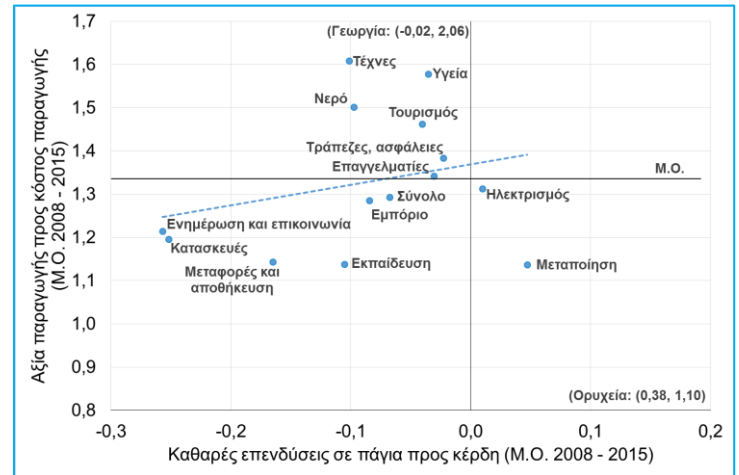
Δ10: Επενδύσεις ως ποσοστό του ΑΕΠ - Ελλάδα (AMECO, 2016)

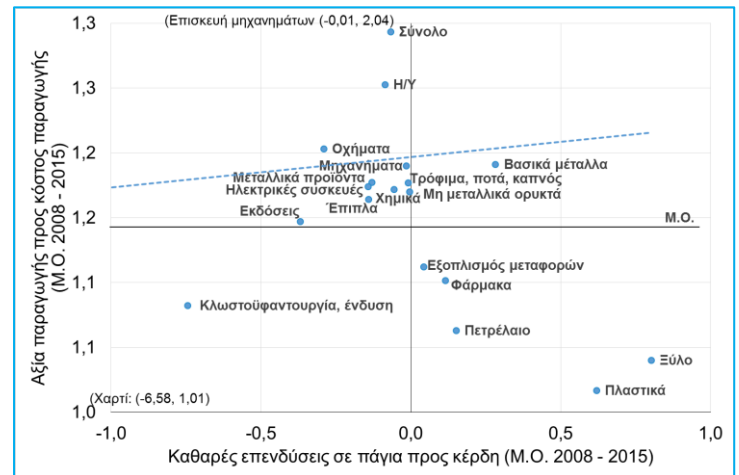
Δ11: Παραγωγικότητα Κεφαλαίου: Καθαρό απόθεμα κεφαλαίου ως % του ΑΕΠ (AMECO, 2016)

Δ12: Επενδύσεις και αποδοτικότητα κατά κλάδο (Eurostat, Εθνικοί Λογαριασμοί, 2015)

Δ13: Επενδύσεις και αποδοτικότητα κατά κλάδο στη μεταποίηση (Eurostat, Εθνικοί Λογαριασμοί, 2015)

5. Επενδυτικά κίνητρα και άρση αντικινήτρων για επενδύσεις

Στα διαγράμματα Δ12, Δ13 εμφανίζονται στοιχεία 2008-2015 για όλη την οικονομία, όσον αφορά σε καθαρές επενδύσεις προς κέρδη και την κερδοφορία των διαφόρων κλάδων. Από τους πίνακες τεκμαίρεται ότι μόνο η μεταποίηση, ο ηλεκτρισμός και τα ορυχεία εμφανίζουν θετικές καθαρές επενδύσεις προς κέρδη, με όλους τους άλλους κλάδους να μην επενδύουν σε καθαρή βάση (να έχουν αρνητικές καθαρές επενδύσεις), δηλαδή να μην καλύπτουν οι επενδύσεις τους τις αποσβέσεις τους, παρόλο που έχουν κατά κανόνα υψηλότερη κερδοφορία. Όσον αφορά στους κλάδους μεταποίησης, τα βασικά μέταλλα έχουν τον καλύτερο συνδυασμό κερδοφορίας και επενδύσεων, μαζί με άλλους δυναμικούς κλάδους (φάρμακα,

πλαστικά, πετρέλαια κ.ά.) να έπονται. Οποιαδήποτε στήριξη κλάδων με οριζόντια μέτρα θα πρέπει να επικεντρωθεί στην άρση προβλημάτων των κλάδων που έχουν μεγαλύτερες δυνατότητες για επενδύσεις.

Μπορεί να υπάρχει «δωρεάν παιδεία» για παράδειγμα χωρίς το εκπαιδευτικό έργο να παρέχεται αποκλειστικά από δημόσιους υπαλλήλους, και αν παρέχεται, αυτό να γίνεται σε ένα ανταγωνιστικό πλαίσιο λειτουργίας με τον ιδιωτικό τομέα.

6. Εγκατάσταση στη χώρα διεθνώς ανταγωνιστικών επιχειρήσεων με εξαγωγικό προσανατολισμό

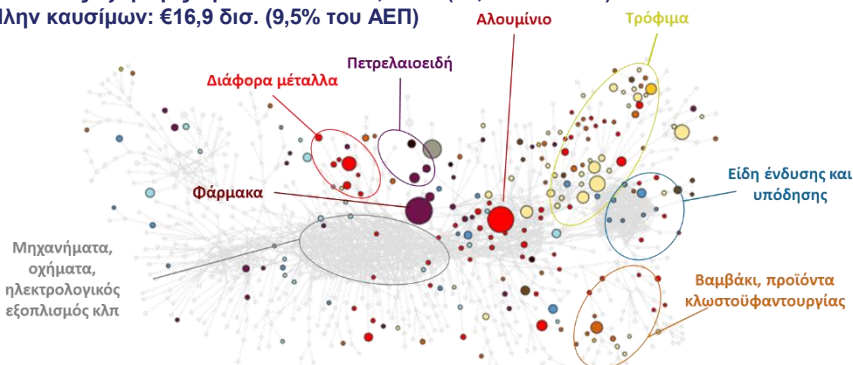
Στο διάγραμμα Δ14, παρουσιάζονται οι χάρτες παραγωγής εξαγόμενων προϊόντων κατά Hausmann (*The Atlas of economic complexity*) σε Ελλάδα και Γερμανία. Οι κουκίδες είναι το μερίδιο των διάφορων

οικονομικών κλάδων στις αντίστοιχες εξαγωγές. Η πυκνότητα των εξαγωγικών κλάδων στην Ελλάδα είναι μάλλον περιορισμένη, με λίγους μεγάλους κλάδους να λειτουργούν με περιορισμένους σε αριθμό υποβοηθητικούς κλάδους (πετρελαιοειδή, αλουμίνιο, φάρμακα κλπ) Στη Γερμανία η πυκνότητα είναι μεγάλη, που σημαίνει ότι η εξαγωγική ικανότητα της χώρας αυτής εξαρτάται από πολλούς ομοειδείς κλάδους να συνεισφέρουν στα τελικά προϊόντα που εξάγονται.

Πριν μια χώρα μπορέσει να εξαγάγει μαζικά στην παγκόσμια κατανάλωση, θα πρέπει να έχει τις βιομηχανίες που όλες μαζί συνεισφέρουν στην παραγωγή και εξαγωγή τελικών προϊόντων. Ακόμη δηλαδή και αν αυξηθεί η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας, αυτό που είναι κρίσιμης σημασίας για την αύξηση των εξαγωγών είναι η ύπαρξη μεγάλων διεθνών ανταγωνιστικών μονάδων που λειτουργούν με συνέργειες, με πολλές άλλες επιχειρηματικές μονάδες παραπλήσιας παραγωγικής εξειδίκευσης. Συνεπώς, αυτό που είναι σημαντικό για την εξωστρέφεια είναι να προσελκύσουμε στη χώρα μεγάλες ανταγωνιστικές διεθνώς επιχειρήσεις, ώστε σταδιακά να δράσουν ως

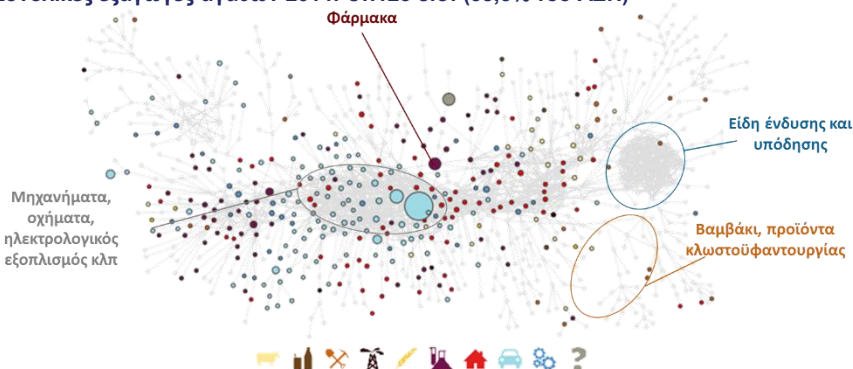
Ελλάδα

Συνολικές εξαγωγές αγαθών 2014: €27,2 δισ. (15,2% του ΑΕΠ)
Πλην καυσίμων: €16,9 δισ. (9,5% του ΑΕΠ)

Γερμανία

Συνολικές εξαγωγές αγαθών 2014: €1.125 δισ. (38,5% του ΑΕΠ)

Δ14: Χάρτης παραγωγής εξαγόμενων προϊόντων (*Harvard University, The Atlas of economic complexity, 2014*)

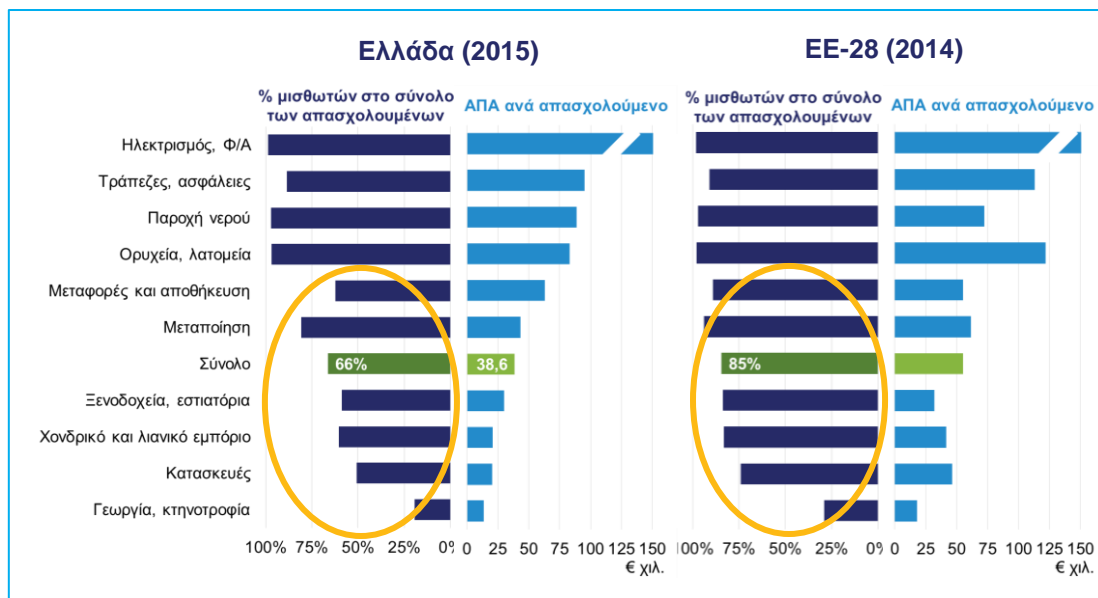
καταλύτες για την προαγωγή των εξωστρεφών δυνατοτήτων άλλων μικρότερων επιχειρήσεων.

7. Εξάλειψη θεσμικών στρεβλώσεων που δεν αφήνουν τις επιχειρήσεις να μεγαλώσουν

Στο διάγραμμα Δ15, παρουσιάζονται στοιχεία για ένα από τα μεγαλύτερα εμπόδια στην ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας. Το ποσοστό των μισθωτών στο σύνολο της απασχόλησης στην Ελλάδα είναι μόνο 66% όταν στην ΕΕ-28 είναι 84%. Αυτό αποτυπώνει την ύπαρξη πολλών μικρών οικογενειακών/ατομικών επιχειρήσεων σε όλους τους κλάδους, που εμποδίζουν την ανάπτυξη οικονομικών κλίμακας μέσω εφαρμογής καινοτομιών και νέων τεχνολογιών. Όπως φαίνεται στον Πίνακα Δ16, οι μεγάλες επιχειρήσεις (άνω των 250 ατόμων) απασχολούν μόνο το 13,5% των απασχολούμενων στην Ελλάδα όταν το αντίστοιχο ποσοστό στην ΕΕ-28 είναι 33%, ενώ οι μικρές επιχειρήσεις μέχρι 9 ατόμων απασχολούν στην Ελλάδα το 58,6%, με το αντίστοιχο ποσοστό στην ΕΕ-

28 να είναι το 29,2%. Στόχος εδώ πρέπει να είναι η κατάργηση όλων των ρυθμίσεων και πρακτικών που ευνοούν την μικρή μεγέθους επιχειρηματικότητα, στο βαθμό που εμποδίζουν μικρές επιχειρήσεις να μεγαλώσουν (καμία ανοχή στη φοροδιαφυγή, όχι στην υπερφορολόγηση, και όχι στα εμπόδια στον ανταγωνισμό).

Είναι εξαιρετικά σημαντικό να τονωθεί η ανταγωνιστικότητα των εξαγωγικών κλάδων μέσω χαμηλότερου ενεργειακού και μη μισθολογικού κόστους και πρόσβαση σε ένα αποτελεσματικότερο θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας (χαμηλή και σταθερή φορολογία, αδειοδοτήσεις, χωροταξικό κλπ).

Δ15: Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία ανά απασχολούμενο και ποσοστό μισθωτών κατά κλάδο στην Ελλάδα και στην ΕΕ-28 (Eurostat, Εθνικοί Λογαριασμοί, 2015)

Αριθμός εργαζομένων	Ελλάδα			ΕΕ-28		
	Επιχειρήσεις	Πωλήσεις	Απασχόληση	Επιχειρήσεις	Πωλήσεις	Απασχόληση
Σύνολο	100%	100%	100%	100%	100%	100%
0 έως 9	96,7%	35,3%	58,6%	92,7%	...	29,2%
10 έως 49	2,8%	19,1%	17,0%	6,1%	...	20,7%
50 έως 249	0,4%	17,2%	10,9%	1,0%	20,2%	17,2%
250 και άνω	0,1%	28,4%	13,5%	0,2%	44,0%	33,0%

Δ16: Διάρθρωση επιχειρήσεων, πωλήσεων και απασχόλησης κατά μέγεθος επιχείρησης στην Ελλάδα και την ΕΕ-28 (Eurostat, Structural Business Statistics, 2012)

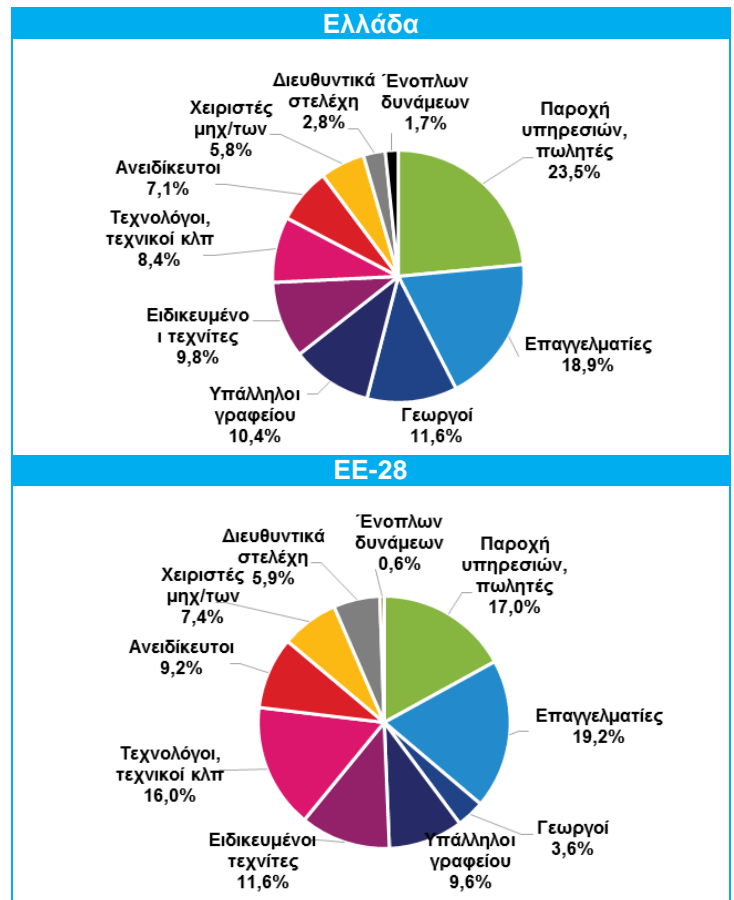
8. Επανακατάρτιση και επανεκπαίδευση του εργατικού δυναμικού

Στα διαγράμματα **Δ17**, **Δ18** παρουσιάζεται η σύνθεση της απασχόλησης κατά επίπεδο εξειδίκευσης και εκπαίδευσης, όπου διαγραμματικά μπορεί να δει κανείς τις ανάγκες επανακατάρτισης και επανεκπαίδευσης που θα απαιτηθούν για να γίνει η στροφή προς μια πιο εξωστρεφή και δυναμική οικονομία, μακριά από τους παραδοσιακούς κλάδους υπηρεσιών προς επιχειρηματικά σχήματα που παράγουν για εξαγωγές ή σε ανταγωνισμό με εισαγωγές. Χρειάζονται αλλαγές στο εκπαιδευτικό σύστημα, ώστε να υποστηρίζεται η ανάληψη καινοτομικών δράσεων και η πρόσληψη εξειδικεύσεων από το εργατικό δυναμικό.

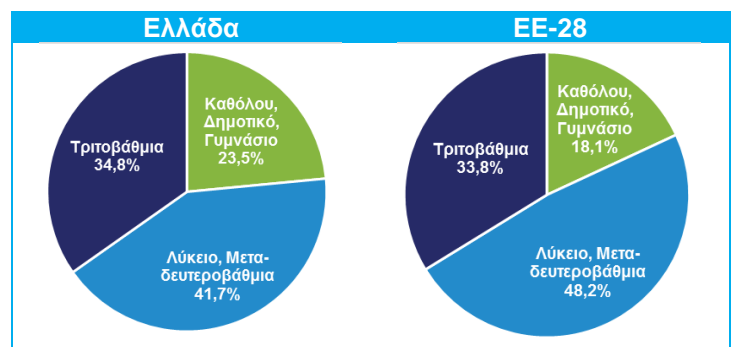
9. Αποκρατικοποιήσεις για αύξηση της παραγωγικότητας

Στο διάγραμμα **Δ19**, παρουσιάζεται η απασχόληση κατά κλάδο στον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα της οικονομίας, για να καταδειχθεί ότι οι ευκαιρίες ιδιωτικοποίησης είναι πολύ μεγάλες στην Ελλάδα, κυρίως στην παροχή ηλεκτρικού ρεύματος κι φυσικά αερίου, στα ορυχεία και λατομεία, στην εκπαίδευση και υγεία κ.ο.κ., σε κλάδους δηλαδή όπου η δραστηριοποίηση του δημοσίου θα μπορούσε να μειωθεί. Μπορεί να υπάρχει «δωρεάν παιδεία» για παράδειγμα χωρίς το εκπαιδευτικό έργο να παρέχεται αποκλειστικά από δημόσιους υπαλλήλους, και αν παρέχεται, αυτό να γίνεται σε ένα ανταγωνιστικό πλαίσιο λειτουργίας με τον ιδιωτικό τομέα.

Δ17: Ποσοστά απασχολουμένων κατά επάγγελμα 2016 (Eurostat και ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Β' 3μηνο 2016)

Δ18: Ποσοστά απασχολουμένων κατά επίπεδο εκπαίδευσης 2016 (Eurostat και ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Β' 3μηνο 2016)

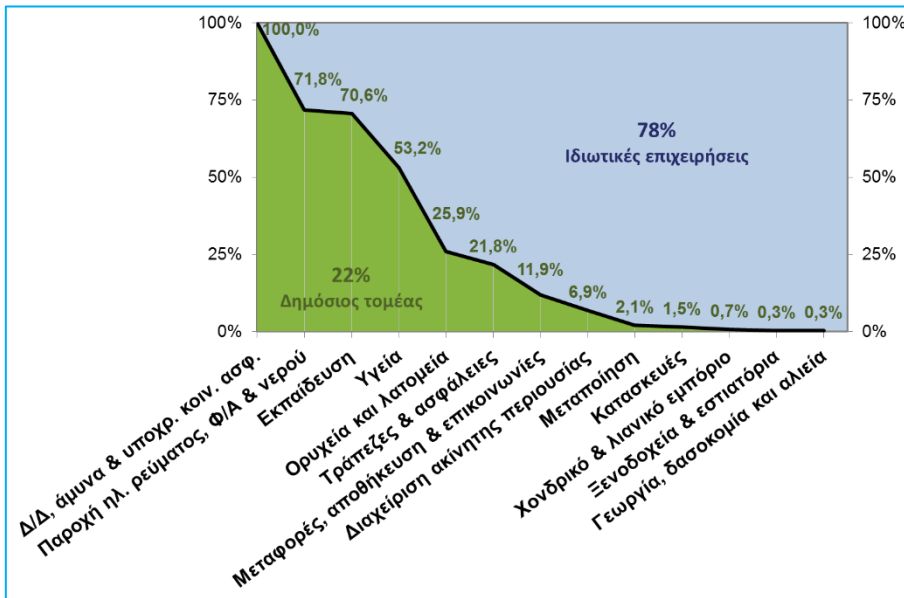

10. Άρση εμποδίων για ενίσχυση της εξωστρέφειας, δηλαδή του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος εξαγωγικών επιχειρήσεων

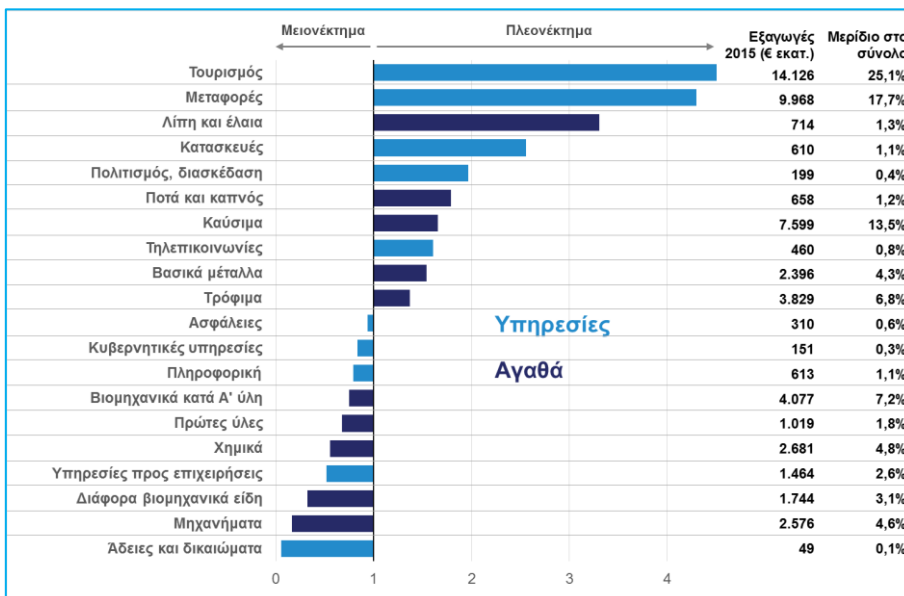
Στο διάγραμμα Δ20 παρουσιάζονται οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών, όπως κατατάσσονται με βάση τον δείκτη αποκαλυπτόμενου συγκριτικού πλεονεκτήματος (Revealed Comparative Advantage), που βασικά αποκαλύπτει τους κλάδους στους οποίους έχουμε μεγαλύτερη εξειδίκευση στην παγκόσμια αγορά, με την έννοια ότι εξαγωγουμε σχετικά περισσότερο απ' ό,τι παρόμοιοι κλάδοι σε άλλες χώρες.

Στην ουσία, οι καθιερωμένοι κλάδοι (τουρισμός, μεταφορές, τρόφιμα) δεν θα πρέπει να χάνουν

ανταγωνιστικότητα και οι ανερχόμενοι κλάδοι (μεταποίηση, πληροφορία, χημικά) θα πρέπει να εντείνουν την προσπάθεια τους να αποκτήσουν ισχυρή θέση στην παγκόσμια αγορά, στο πλαίσιο ενός νέου εξωστρεφούς παραγωγικού προτύπου, που είναι και το αντικείμενο της αναπτυξιακής στρατηγικής. Συνεπώς, είναι εξαιρετικά σημαντικό να τονωθεί η ανταγωνιστικότητα των εξαγωγικών κλάδων μέσω χαμηλότερου ενεργειακού και μη μισθολογικού κόστους και πρόσβαση σε ένα αποτελεσματικότερο θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας (χαμηλή και σταθερή φορολογία, αδειοδοτήσεις, χωροταξικό κλπ).

Δ19: Ποσοστά απασχολουμένων στο δημόσιο τομέα κατά κλάδο, 2016
(ΕΛΣΤΑΤ, Α' 3μηνο 2016)

Δ20: Δείκτες συγκριτικού πλεονεκτήματος εξαγωγών (Revealed Comparative Advantage - RCA*)
(UN, Comtrade database, 2015)

* Ο δείκτης υπολογίζεται ως το μερίδιο εξαγωγών κλάδου στο σύνολο των εξαγωγών προς μερίδιο παγκόσμιων εξαγωγών του ίδιου κλάδου στο σύνολο των παγκόσμιων εξαγωγών.

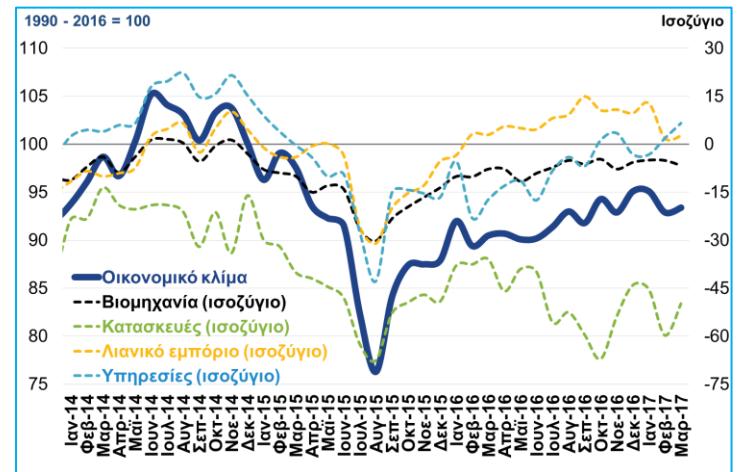
Οικονομικές εξελίξεις

Οικονομικό κλίμα: Μικρή βελτίωση παρουσίασε ο δείκτης οικονομικού κλίματος τον Μάρτιο του 2017, ως αποτέλεσμα της βελτίωσης των προσδοκιών κυρίως στις κατασκευές και στις υπηρεσίες, παρά την περαιτέρω υποχώρηση της καταναλωτικής εμπιστοσύνης, η οποία κατέγραψε χαμηλό 3,5 ετών. Πιο αναλυτικά, ο δείκτης οικονομικού κλίματος διαμορφώθηκε τον Μάρτιο του 2017 στις 93,4 μονάδες από 92,9 μονάδες τον προηγούμενο μήνα και 90,5 μονάδες τον Μάρτιο του 2016. Παρά τη βελτίωση αυτή, ο δείκτης παρέμεινε σε επίπεδο χαμηλότερο από του Ιανουαρίου 2017 (**Δ21**), καταδεικνύοντας τη στάση αναμονής που διατηρεί η αγορά όσο αναβάλλεται η ολοκλήρωση της 2ης αξιολόγησης του προγράμματος προσαρμογής. Οι παράγοντες που συνέβαλαν στη μικρή βελτίωση του Μαρτίου αφορούν κυρίως στην εξωτερική ζήτηση, και ειδικότερα στις καλύτερες προσδοκίες των επιχειρήσεων για εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών. Στη βιομηχανία, οι εκτιμήσεις για την παραγωγή, τις παραγγελίες και τη ζήτηση τους προσεχείς μήνες δεν μεταβάλλονται σημαντικά, ενώ οι προβλέψεις για τις εξαγωγές και την απασχόληση βελτιώνονται. Στο λιανικό εμπόριο παρατηρούνται μικτές τάσεις, με τις εκτιμήσεις για τις τρέχουσες πωλήσεις να επιδεινώνονται την ώρα που οι προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη εξέλιξή τους, όπως επίσης και οι προοπτικές για την απασχόληση είναι περισσότερο αισιόδοξες. Από τους επιμέρους κλάδους στο λιανικό εμπόριο, σημειώνεται βελτίωση στα είδη οικιακού εξοπλισμού, ενώ στα τρόφιμα, την ένδυση και τα πολυκαταστήματα ο δείκτης υποχωρεί. Στις υπηρεσίες, οι προσδοκίες των επιχειρήσεων ανακάμπτουν, με το σχετικό ισοζύγιο θετικών – αρνητικών εκτιμήσεων να παρουσιάζει την καλύτερη επίδοση συγκριτικά με τους υπόλοιπους βασικούς τομείς. Τέλος, στις κατασκευές, παρά τη βελτίωση των επιχειρηματικών προσδοκιών σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα, το ισοζύγιο παραμένει ιδιαίτερα αρνητικό (**Δ21**).

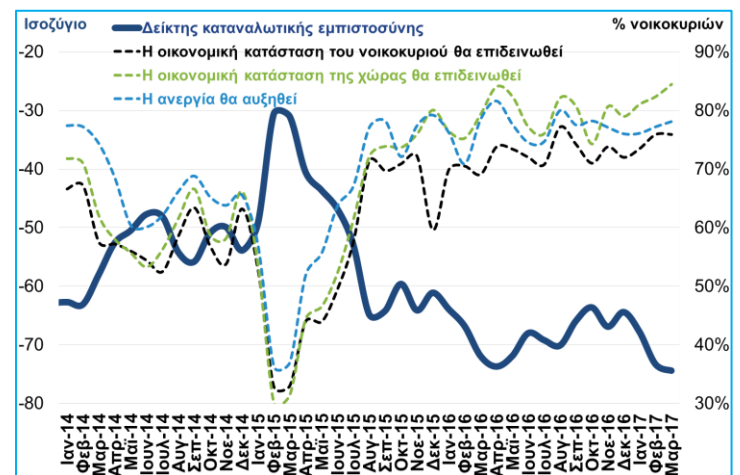
Από την πλευρά των καταναλωτών, ο δείκτης εμπιστοσύνης μειώθηκε στις -74,4 μονάδες, από -73,3 τον προηγούμενο μήνα, στο χαμηλότερο επίπεδο που έχει καταγραφεί από τον Σεπτέμβριο του 2013. Η

εξέλιξη αυτή οφείλεται στην αυξανόμενη απαισιοδοξία των καταναλωτών σχετικά με την πορεία της οικονομικής τους κατάστασης και τη γενικότερη οικονομική κατάσταση της χώρας (**Δ22**), ως αποτέλεσμα της αύξησης της φορολογικής επιβάρυνσης το 2017.

Δ21: Οικονομικό κλίμα και επιχειρηματικές προσδοκίες σε βασικούς κλάδους (DG ECFIN – IOBE, Μαρ. 2017)

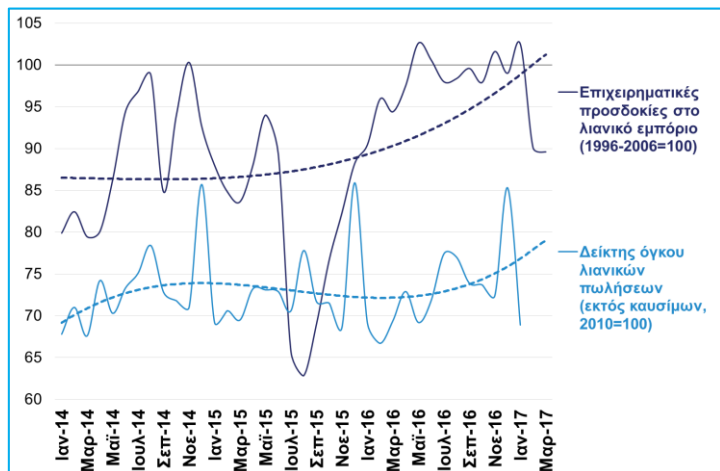
Δ22: Δείκτης καταναλωτικής εμπιστοσύνης (DG ECFIN – IOBE, Μαρ. 2017)

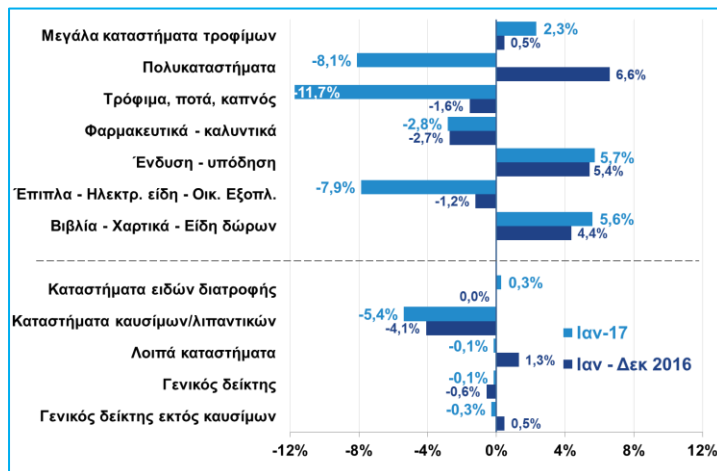

Δ23: Δείκτης όγκου και προσδοκίες στο λιανικό εμπόριο (ΕΛΣΤΑΤ, Ιαν.2017, IOBE Μαρ, 2017)

Λιανικές πωλήσεις: Οριακή πτώση κατέγραψε ο όγκος λιανικών πωλήσεων τον Ιανουάριο του 2017 σε ετήσια βάση (-0,1% ο γενικός δείκτης και -0,3% ο δείκτης πλην καυσίμων), παρουσιάζοντας μικρή αποδυνάμωση σε σύγκριση με το τελευταίο τρίμηνο του 2016 (+1,7% ο γενικός δείκτης και +2,3% χωρίς τα καύσιμα), ενώ ο εποχικά διορθωμένος δείκτης όγκου, παρουσίασε οριακή βελτίωση σε σύγκριση με τον Δεκέμβριο του 2016 (+0,1% ο γενικός δείκτης και +0,2% ο δείκτης πλην καυσίμων). Αξίζει να αναφερθεί ότι από τις αρχές του 2016, ο δείκτης όγκου λιανικών πωλήσεων πλην καυσίμων παρουσιάζει ανοδική τάση, κινούμενος σχεδόν παράλληλα με τον δείκτη επιχειρηματικών προσδοκιών στο λιανικό εμπόριο (Δ23). Η μικρή υποχώρηση τον Ιανουάριο του 2017, σε σύγκριση με τον αντίστοιχο μήνα του 2016, οφείλεται κυρίως στην πτώση που σημειώθηκε στην κατηγορία τρόφιμα-ποτά-καπνός (-11,7%) και στα πολυκαταστήματα (-8,1%), οι πωλήσεις των οποίων κινήθηκαν έντονα ανοδικά τους περισσότερους μήνες του 2016 και στο σύνολο του έτους κατέγραψαν άνοδο +6,6% (Δ24). Αντίθετα, στα καταστήματα ειδών ένδυσης και υπόδησης οι πωλήσεις συνέχισαν να αυξάνονται (+5,7%, επιπλέον αύξησης +5,4% συνολικά το 2016), όπως επίσης και στα καταστήματα βιβλίων και ειδών τεχνολογίας (+5,6% επιπλέον αύξησης +4,4%).

Δ24: Δείκτης όγκου στο λιανικό εμπόριο κατά κατηγορία καταστημάτων (ΕΛΣΤΑΤ, Ιαν. 2017)

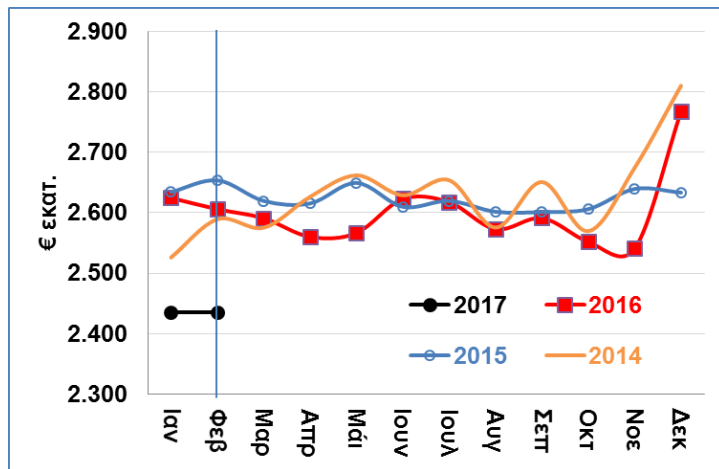
Εκτέλεση κρατικού προϋπολογισμού: Τον Φεβρουάριο 2017 το πρωτογενές αποτέλεσμα της γενικής κυβέρνησης ανήλθε σε €2,6 δισ. (από €3 δισ. το Φεβρουάριο 2016 και €1,4 δισ. το Ιανουάριο 2017), με τις ροές μεταξύ φορέων της γενικής κυβέρνησης να έχουν εξομαλυνθεί (καθώς η έκτακτη και μεγάλη χρηματοδότηση της ταμειακής ρευστότητας της κεντρικής κυβέρνησης το καλοκαίρι του 2015, όταν διακόπηκε η διαπραγματέυση με τους θεσμούς, έχει πλέον απορροφηθεί). Από την άλλη, το ισοζύγιο των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης εμφανίζεται σημαντικά αυξημένο (€597 εκατ. το Φεβρουάριο 2017 από €9 εκατ. τον ίδιο μήνα πέρυσι). Η εξέλιξη αυτή αντανακλά τόσο την αύξηση των εσόδων από ασφαλιστικές εισφορές (€3,3 δισ. το δίμηνο Ιαν-Φεβ. 2017, από €3,18 δισ. το αντίστοιχο δίμηνο του 2016, λόγω της καλής πορείας των εσόδων Ιανουαρίου ως αποτέλεσμα της εφαρμογής της νέας νομοθεσίας) όσο και, κυρίως, τη μείωση της δαπάνης για κοινωνικές παροχές (€5,88 δισ. το δίμηνο Ιαν-Φεβ. 2017 από €6,35 δισ. το αντίστοιχο δίμηνο του 2016) που οφείλεται με τη σειρά της σε μεγάλο βαθμό στη σημαντική υποχώρηση της δαπάνης για συντάξεις (€4,87 δισ. το δίμηνο Ιαν-Φεβ. 2017 από €5,23 δισ. το αντίστοιχο δίμηνο του 2016) αλλά και τη μείωση των παροχών ασθενείας στο δίμηνο κατά €115 εκατ. Πρέπει να σημειωθεί ότι η μείωση στη δαπάνη των συντάξεων είναι ισχυρή και όμοια τόσο τον Ιανουάριο όσο και το Φεβρουάριο, χωριστά (Δ25), ενώ αντίθετα η

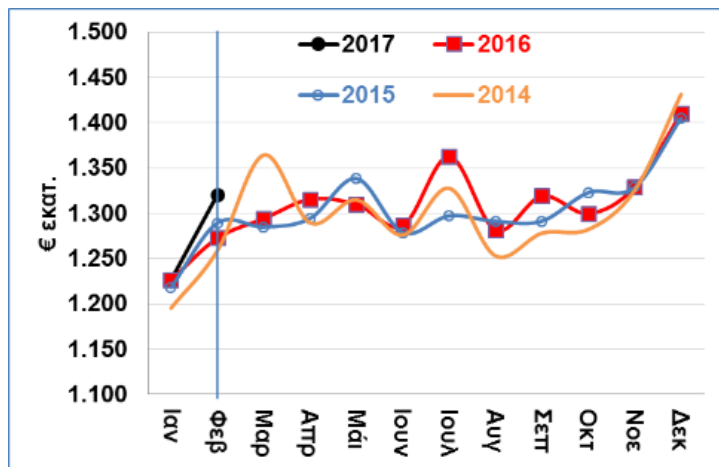
αύξηση των εσόδων από εισφορές εντοπίζεται κυρίως στο Ιανουάριο 2017, με το Φεβρουάριο 2017 να εμφανίζει αδύναμα, σε σύγκριση με το 2016, έσοδα από εισφορές, αν και αυτή η αδυναμία δεν αρκεί να ακυρώσει τη θετική επίδραση του Ιανουαρίου στα μεγέθη του διμήνου. Σε ό,τι αφορά τα φορολογικά έσοδα, αυτά στο δίμηνο Ιαν-Φεβ 2017 ανήλθαν σε €7,4 δισ., αντί €7,75 δισ. το αντίστοιχο διάστημα πέρυσι, κυρίως λόγω υποχώρησης των εσόδων έμμεσων φόρων εκτός του ΦΠΑ και δασμών κατά €482 εκατ. το Φεβρουάριο 2017 σε σχέση με το Φεβρουάριο 2016, παράλληλα με τη μικρή αντίστοιχη υποχώρηση των εσόδων από φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων κατά €86 εκατ. ανάμεσα στο Φεβρουάριο 2017 και 2016. Σημειώνεται ότι τα έσοδα από ΦΠΑ παρέμειναν περίπου σταθερά, αντανakλώντας λογικά την παράλληλη επίπτωση υποχώρησης της αγοράς και αύξησης των συντελεστών. Την ίδια ώρα οι δαπάνες για αμοιβές προσωπικού της γενικής κυβέρνησης δείχνουν μια διακριτική αλλά σταθερή τάση αύξησης (Δ26), ανερχόμενες το Φεβρουάριο 2017 σε €1,3 δισ., από €1,27 δισ. το Φεβρουάριο 2016. Πρέπει να σημειωθεί, τέλος, ότι σε επίπεδο φορέων κοινωνικής ασφάλισης καταγράφεται μια μεγάλη αύξηση των δαπανών για συντάξεις, με αντίστοιχη μείωση σε επίπεδο κεντρικής κυβέρνησης, που αντανakλά τη μεταφορά της πληρωμής των συντάξεων πρώην δημοσίων υπαλλήλων από τη κεντρική κυβέρνηση στους φορείς κοινωνικής ασφάλισης από τον Ιανουάριο 2017, ενώ αντίστοιχα έχουν μεταφερθεί και ορισμένα, λίγα, έσοδα από εισφορές που κατέβαλλαν στην κεντρική κυβέρνηση οι δημόσιοι υπάλληλοι.

Σε ό,τι αφορά τις ληξιπρόθεσμες οφειλές του κράτους προς την αγορά, αυτές συνεχίζουν την τάση αύξησης που ήδη καταγράφηκε τον Ιανουάριο 2017, ανερχόμενες πλέον σε €5,05 δισ. από €4,8 δισ. τον Ιανουάριο 2017 και €4,54 δισ. το Δεκέμβριο 2016. Παραμένουν όμως σημαντικά χαμηλότερες των επιπέδων που είχαν καταγραφεί κατά τη διάρκεια του 2016 (€7,4 δισ. το Ιούνιο 2016, Δ27), και πριν αρχίσει το πρόγραμμα αποπληρωμών οφειλών προς την αγορά που προέβλεπε το μνημόνιο για το 2016. Στα πλαίσια της μνημονιακής υποχρέωσης αποπληρωμής

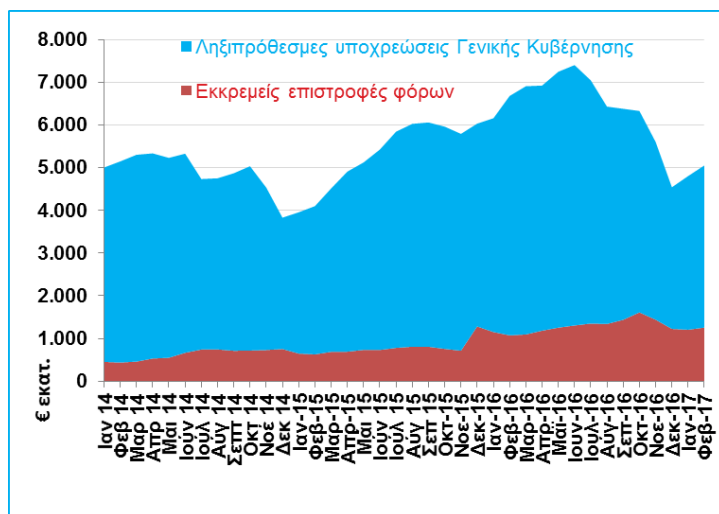
Δ25. Δαπάνες γενικής κυβέρνησης για συντάξεις.
(Υπ.Οικ., Φεβρουάριος 2017)

Δ26. Δαπάνες γενικής κυβέρνησης για αμοιβές προσωπικού
(Υπ.Οικ., Φεβρουάριος 2017)

Δ27. Ληξιπρόθεσμες οφειλές κράτους
(Υπ.Οικ., Φεβρουάριος 2017)

οφειλών προς την αγορά προέκυψε αυτή η μείωση κατά €2,35 δισ., κυρίως από την αποπληρωμή οφειλών της κεντρικής κυβέρνησης για γενικές δαπάνες (€587 εκατ. που περιλαμβάνει και οφειλές από διαιτησία σε σχέση με την Ολυμπιακή Αεροπορία), πληρωμή οφειλόμενου εφάπαξ δημοσίων υπαλλήλων (€726 εκατ.) και την αποπληρωμή οφειλών του ΕΟΠΥΥ και νοσοκομείων (€1,1 δισ.).

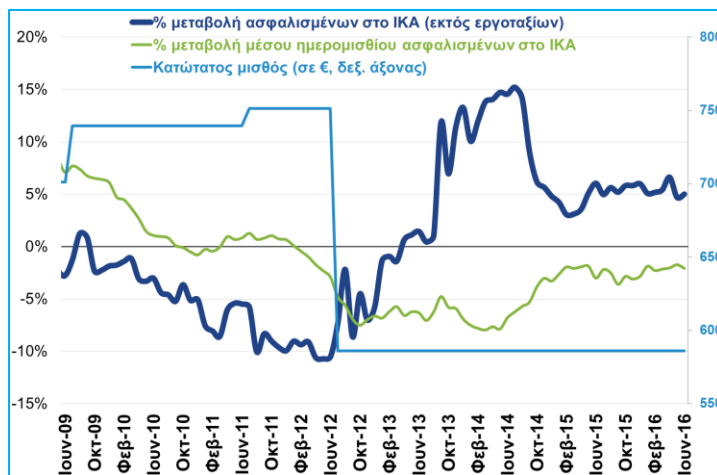
Αγορά εργασίας: Σύμφωνα με τα μηνιαία στοιχεία απασχόλησης του ΕΦΚΑ, τον Ιούνιο του 2016, ο αριθμός των ασφαλισμένων σε κοινές επιχειρήσεις παρουσίασε αύξηση σε σύγκριση με τον αντίστοιχο μήνα το 2015 (+5%), ενώ οι μέσες αποδοχές (μέσο ημερομίσθιο) συνέχισαν να μειώνονται (-2,1%, Δ28). Από τα στοιχεία του ΕΦΚΑ, προκύπτει ότι ο μέσος μισθός με πλήρη απασχόληση σε κοινές επιχειρήσεις διαμορφώνεται στα €1.162 και με μερική απασχόληση στα €392 ευρώ. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο μέσος μισθός πλήρους απασχόλησης σε επιχειρήσεις με λιγότερους από δέκα μισθωτούς ανέρχεται στο 60,36% του μέσου μισθού των ασφαλισμένων σε επιχειρήσεις με πάνω από δέκα μισθωτούς, ενώ το μέσο ημερομίσθιο ανέρχεται αντίστοιχα στο 63,34%.

Επιπλέον, σύμφωνα με τα στοιχεία του ΕΡΓΑΝΗ, το Α' 3μηνο του 2017 το ισοζύγιο προσλήψεων – αποχωρήσεων ήταν θετικό κατά 33,6 χιλ. θέσεις, στο ίδιο επίπεδο περίπου με το ισοζύγιο του Α' 3μήνου του 2016 (+33,8 χιλ. θέσεις). Στην εξέλιξη αυτή συνέβαλλε κυρίως το ισοζύγιο του Μαρτίου στα ξενοδοχεία (+11,9 χιλ.) και στο λιανικό εμπόριο (+3,5 χιλ.), ενόψει της προετοιμασίας για την τουριστική περίοδο καθώς επίσης και των εορτών του Πάσχα.

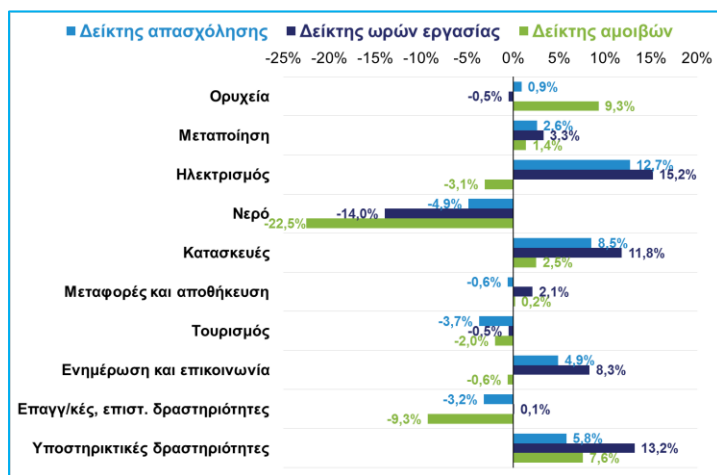
Παράλληλα, από στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, προκύπτει ότι, αναφορικά με την απασχόληση, τις ώρες και τις αμοιβές εργασίας, οι κλάδοι που κινήθηκαν σε θετικό έδαφος κατά το Δ' 3μηνο του 2016 ήταν η μεταποίηση, οι κατασκευές και οι διοικητικές και υποστηρικτικές. Πιο αναλυτικά, κατά το Δ' 3μηνο του 2016 στους περισσότερους κλάδους της ελληνικής οικονομίας οι δείκτες απασχόλησης και ωρών εργασίας κατέγραψαν θετική μεταβολή, αντίθετα με τους δείκτες αμοιβών οι οποίοι παρουσίασαν μικτές τάσεις (Δ29). Η μεγαλύτερη άνοδος του δείκτη απασχόλησης

σημειώθηκε στον κλάδο παροχής ηλεκτρικού ρεύματος και φυσικού αερίου (+12,7%) και ακολουθεί ο κλάδος των κατασκευών (+8,5%) και οι υποστηρικτικές δραστηριότητες (+5,8%), ενώ οι μεγαλύτερες αυξήσεις στον δείκτη αμοιβών σημειώθηκαν στα ορυχεία (+9,3%). Ειδικότερα, στη μεταποίηση ο δείκτης απασχόλησης σημείωσε αύξηση +2,6%, ο δείκτης ωρών εργασίας +3,3% και ο δείκτης αμοιβών +1,4%.

Δ28: Μεταβολή απασχόλησης και μέσου μισθού στον ιδιωτικό τομέα (ΕΦΚΑ, Ιουν. 2016)

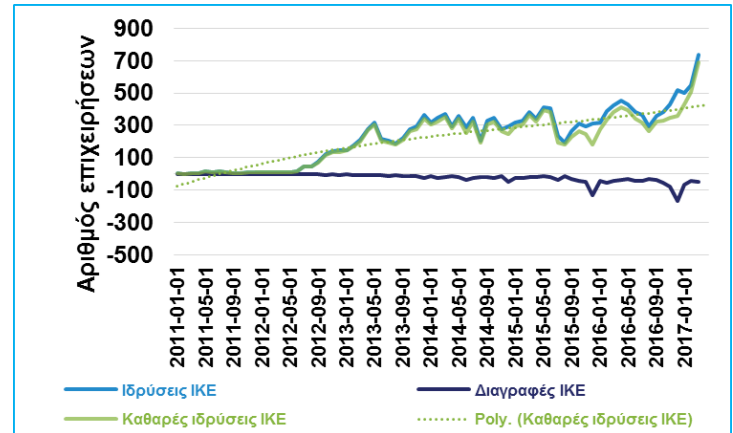
Δ29: Δείκτες απασχόλησης, ωρών εργασίας και αμοιβών κατά κλάδο (ΕΛΣΤΑΤ, Δ' 3μηνο 2016)

Εγγραφές και διαγραφές Γ.Ε.ΜΗ.: Το Μάρτιο συνεχίστηκε η ανάκαμψη των καθαρών ιδρύσεων επιχειρήσεων, με τις ιδρύσεις ΑΕ, ΕΠΕ, ΙΚΕ, ατομικών, ΟΕ και ΕΕ να ανέρχονται αθροιστικά σε 2.862 (από 2.495 το Φεβρουάριο 2017, 2.326 τον Ιανουάριο 2017 και 2.843 το Μάρτιο 2016). Καθώς ο αντίστοιχος αριθμός των διαγραφών παρέμεινε περίπου σταθερός σε σχέση με το Φεβρουάριο 2017 (-2.505 αντί -2.491, και βελτιωμένος σε σύγκριση με τη μεγάλη μείωση κατά -5.256 του Δεκεμβρίου 2016 και -3.262 του Μαρτίου 2016), ο αριθμός των συνολικών καθαρών ιδρύσεων των παραπάνω μορφών εταιρειών συνέχισε να ανακάμπτει (-99 από -259 το Φεβρουάριο 2016 και -1.900 το Δεκέμβριο 2016). Η τάση αυτή καταγράφεται σε όλες τις νομικές μορφές που αναφέρονται εδώ, με το καθαρό ισοζύγιο να βελτιώνεται σε λιγότερο αρνητικό ή και να γίνεται θετικό στις ΑΕ, ΕΠΕ, ΟΕ και ΕΕ. Ειδικά για τις ΕΕ, ΟΕ, ΑΕ και ΕΠΕ η ανάκαμψη αυτή ακολουθεί τη μεγάλη μείωση του Δεκεμβρίου 2016, όπως αντίστοιχα υπήρξε και μεγάλη μείωση το Δεκέμβριο του 2015 που και αυτή αποκαταστάθηκε σε κάποιο βαθμό στη συνέχεια. Αυτή η μερική μόνο αποκατάσταση οφείλεται οπωσδήποτε σε μεγάλο βαθμό στη σταδιακή μεταστροφή της αγοράς στη χρήση της ΙΚΕ (**Δ30**) και την εγκατάλειψη των παραδοσιακών νομικών μορφών της ΕΕ, ΟΕ, ΑΕ και ΕΠΕ λόγω μιας σειράς πλεονεκτημάτων που έχει, σε σχέση με τις μορφές αυτές, η ΙΚΕ, κυρίως σε ό,τι αφορά τις ασφαλιστικές υποχρεώσεις των εταίρων και το κόστος ίδρυσης. Σε ό,τι αφορά τις ατομικές επιχειρήσεις, συνεχίζεται η τάση εξομάλυνσης παρά την επιμονή του αρνητικού ισοζυγίου ιδρύσεων – διαγραφών (-306 το Μάρτιο 2017, αντί -338 το Φεβρουάριο 2017, -1.716 το Δεκέμβριο 2016 και -363 το Μάρτιο 2016). Στην περίπτωση των ατομικών επιχειρήσεων η εποχική ένταση των καθαρών διαγραφών προς το τέλος του έτους ήταν μάλλον περιορισμένη το 2015 και 2016, αλλά την ίδια ώρα διαγράφεται όλο και πιο ξεκάθαρα η μακροπρόθεσμη τάση συρρίκνωσης της αυτο-απασχόλησης.

Δ30. Ιδρύσεις, διαγραφές και ισοζύγιο ιδρύσεων Ιδιωτικών Κεφαλαιουχικών Εταιρειών (ΙΚΕ)
(Γ.Ε.ΜΗ., Μάρτιος 2017)

Οικονομικά μεγέθη μελών ΣΕΒ

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ

€435_{δισ.}
72% συνόλου*

ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ

€58_{δισ.}
44% συνόλου*

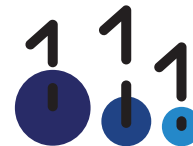
ΠΩΛΗΣΕΙΣ

€77_{δισ.}
46% συνόλου*

ΠΡΟ ΦΟΡΩΝ ΚΕΡΔΗ

€2,4_{δισ.} **
44% κερδών***

ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ

220.000

ΜΙΣΘΟΙ

€4,6_{δισ.}

ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΕΣ
ΕΙΣΦΟΡΕΣ

€2_{δισ.}

ΦΟΡΟΣ ΕΠΙ ΚΕΡΔΩΝ

€1,6_{δισ.}

*Άθροισμα δημοσιευμένων ισολογισμών ΑΕ και ΕΠΕ

** Άθροισμα κερδών και ζημιών όλων των επιχειρήσεων

*** Φορολογητέα κέρδη κερδοφόρων επιχειρήσεων

Όραμα

Οραματιζόμαστε την Ελλάδα ως τη χώρα, που κάθε πολίτης του κόσμου θα θέλει και θα μπορεί να επισκεφθεί, να ζήσει και να επενδύσει. Οραματιζόμαστε μια ανοιχτή, κοινωνικά υπεύθυνη και οικονομικά φιλελεύθερη χώρα-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που προτάσσει την ισχυρή ανάπτυξη ως παράγοντα κοινωνικής συνοχής. Θέλουμε μια Ελλάδα δυναμικό κέντρο της ευρωπαϊκής περιφέρειας, με στέρεους θεσμούς, ελκυστικό κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον, που προάγει τις εξαγωγές, την καινοτόμο επιχειρηματικότητα, την παραγωγή και τις ποιοτικές υπηρεσίες, τη βιώσιμη ανάπτυξη, τη γνώση, τη συνοχή, τις ίσες ευκαιρίες και το κράτος δικαίου.

Αποστολή

Ηγεσία & Γνώση

Ο ΣΕΒ διαδραματίζει ηγετικό ρόλο στον μετασχηματισμό της Ελλάδας σε μια παραγωγική, εξωστρεφή και ανταγωνιστική οικονομία, ως ανεξάρτητος και υπεύθυνος εκπρόσωπος της ιδιωτικής οικονομίας.

Κοινωνικός Εταίρος

Ο ΣΕΒ, ως κοινωνικός εταίρος που πιστεύει στη λειτουργία των θεσμών, προωθεί στα αρμόδια όργανα της Πολιτείας και της Ε.Ε. τις απόψεις και θέσεις της επιχειρηματικής κοινότητας.

Ισχυρός Εκπρόσωπος

Ο ΣΕΒ διαμορφώνει θέσεις, αναλύσεις και προτάσεις πολιτικής για την οικονομία, τη βιομηχανία, την καινοτομία, την απασχόληση, την παιδεία και τις εργασιακές δεξιότητες, τον κοινωνικό διάλογο, τη βιώσιμη ανάπτυξη, την εταιρική υπευθυνότητα.

Φορέας Δικτύωσης

Ο ΣΕΒ δικτυώνει τα μέλη του μεταξύ τους & με τα κέντρα αποφάσεων (εγχώρια και διεθνή), με στόχο τη δημιουργία προστιθέμενης αξίας.

Σύγχρονες Επιχειρήσεις, Σύγχρονη Ελλάδα

ΣΕΒ σύνδεσμος επιχειρήσεων
και βιομηχανιών

Ξενοφώντος 5, 105 57 Αθήνα
Τ: 211 5006 000
F: 210 3222 929
E: info@sev.org.gr
www.sev.org.gr

SEV Hellenic Federation
of Enterprises

168, Avenue de Cortenbergh
B-1000 Bruxelles
M: +32 (0) 494 46 95 24
E: sevbrussels@proximus.be

ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΤΕ ΜΑΣ
ΣΤΑ ΜΕΣΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ

